

**Meeqqap Pisinnaatitaaffii pillugit
FN-ip isumaqatigiissutaa**

**Danmarkip nalunaarusiaasa sisamaat FN-p Meeqqat pillugit
Ataatsimiititaliarsuanut sulissutigineqartussatut aalajangersakkat,
pisinnaatitaaffiit piviusunngortinniarlugit aalajangiunneqartut, Meeqqap
pisinnaatitaaffii pillugit FN-p isumaqatigiissutaanni akuerisaasumi 20.
november 1989-imeersumit**

August 2008

FN-mi Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliarsuanut nalunaarusiat sisamaat

Imai

I. Siulequtsiussaq

I.A. Nalunaarusiap ilusilerneqarnera

I.B. Kalaallit Nunaat Savalimmiullu

.....

IMMIKKOORTOQ 2. KALAALLIT NUNAAT

XII. Ingerlatsinermi ataatsimut iliuitsit (Artikel 4, 42 aamma 44, imm. 6)

XII.A. Atsiornikkut akuersineq nangaassutillu

*XII.A.1. Meeqqanik nioqquteqartarneq, meeqqanik atortittartuutitaqarneqmeeqqanillu
atoqateqarnermut tunngasunik takusassiat pillugitilassutitut isumaqatigiissut*

XII.B. Isumaqatigiissummi aalajangersakkat ingerlanniartugit suliniutit (Artikel 4)

XII.B.1. Isumaqatigiissummi aalajangersakkanik Kalaallit Nunaanni inatsisinut ikkussineq

XII.C. Isumaqatigiissut ilisimaneqalersinniarlugu siammarterineq (Artikel 41 aamma 42)

*XII.C.1. Sulianik ilinniagaqarsimasutut sulisunik isumaqatigiissutit imarisaanik
ilinniartitsineq*

XII.D. FN-ip Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliarsuanut nalunaarusiat suliarineqartarnerat
(Artikel 44)

XII.E. Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliarsuup oqaaseqaatai (artikel 44)

*XII.E.1. Ataatsimiititaliarsuup eqikkaalluni oqaaseqaatai pillugit, immikkoortut 16-17,
paasissutissanik katersinermut tunngasut*

*XII.E.2. Ataatsimiititaliarsuup eqikkaalluni oqaaseqaatai pillugit, immikkoortut 18-19,
meeqqanut atugassiissutinik nunami agguataarineq*

*XII.E.3. Ataatsimiititaliarsuup eqikkaalluni oqaaseqaatai pillugit, immikkoortut 40 aamma 41,
peqqinnissaqarfimmuut tunngasuni peqqissusermut kiffartuussinermullu tunngasut*

*XII.E.4. Ataatsimiititaliarsuup eqikkaalluni oqaaseqaatai pillugit, immikkoortut 42 aamma 43,
tarnikkut peqqissutsikkut kiffartuussinermut tunngasut*

XIII. Meeqqamik oqartarnerup nassuiarneqarnera (Artikel 1)

XIII. A. Parnaarussassannngortitsilluni kiffaanngissusiaallunilu eqqartuussisarneq

XIII.B. Nammineersinnaassuseqalissagaanni qassinik ukioqarnissaq

XIII.C. Pigisat pillugit inatsiseqartitsineq tunngavigalugu iliuseqarsinnaassuseq

XIII.D. Peqatigiiffiliortarneq

XIII.E. Kiffaanngissuseqarluni upperisaqarsinnaatitaaneq

XIV. Ataatsimut tunngaviusut (Artikel 2,3,6 aamma 12)

XIV.A. Assigiinngisitsinnginneq (Artikel 2)

XIV.B. Meeqqamut pitsaanerusussaq salliutinneqassaaq (Artikel 3)

XIV.C. Inuuneqarnissamut, inuuniarnermut ineriatornissamullu pisinnaatitaaneq (Artikel 6)

XIV.C.1. Toqumut pillaatitut peqqarniitsumik toqusoqartarnera

XIV.C.2. Toqumut pillagassanngortitsinikkut toqusoqartarnera

XIV.C.3. Nappaatit, assersuutigalugu HIV/AIDS-ip, malariap, tuberkulosip, poliop, tingukkut aseruuttoornerup allatigullu aseruuttoornerit kingunerisaannik toqusoqartarnera

XIV.C.4. Aqqusinermi angallannermi ajutoornertigut ajutoornertigullu allatigut toqusartut

XIV.C.5. Pinerluuteqarnerup nassatarisaannik toqusartut

XIV.C.6. Imminortarneq

XIV.D. Meeqqap isumaanik ataqqinninneq (Artikel 12)

XIV. D.1. Angajoqqaatut oqartussaassuseqarneq meeravissiarthaarnerlu pillugit aalajangiinerni meeqqap isumaanik tusarniaasarneq

XIV.D.2. Meeravissiarthaartarneq

XIV.D.3. Angajoqqaatut oqartussaassuseqarneq najoqatigiittarnerlu

XIV.D.4. Ateq

XIV.D.5. Meeqqat inuusuttullu peqatigiiffii

XIV.D.6. Atuarfiit atuartut siunnersuisoqatigiivinik arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsunik siunnersuisoqatigiillit

XV. Kiffaanngissuseqarnissamut il.il. pisinnaatitaaffik (Artikel 7, 13-17 aamma 37 (a))

XV.A. Inunngornermi inunnik nalunaarsuiffimmi nalunaarsorneqartarneq (Artikel 7)

XV.A.1. Ataataassarsiuussisarneq

XV.B. Kiffaanngissuseqarluni oqalusinnaatitaaneq (Artikel 13)

XV.B.1. Inuusuttut Inatsisartui

XV.C. Meeqqap kiffaanngissuseqarluni eqqarsarsinnaatitaanera, nalunneqatiginnissuseqarsinnaatitaanera upperisaqarsinnaatitaaneralu (Artikel 14)

XV.D. Meeqqap kiffaanngissuseqarluni peqatigiiffeqarsinnaatitaanera (Artikel 15)

XV.E. Meeqqap namminerisaminik ilaqtariinnilu inuuneqarsinnaatitaanera (Artikel 16)

XV.F. Meeqqap paasissutissinneqarsinnaatitaanera (Artikel 17)

XV.G. Meeqqap anniartitaanermut allatullu nikanarsaataasumik pineqarnernut illersorneqarsinnaatitaanera (Artikel 37 (a))

XV.G.1. Anniartitsisarneq

XV.G.2. *Meeqqanik inuusuttunillu sakkortuuliorfiginnilluni inuppalaanngitsumik nikanarsaataasumillu pinnittarneq*

XV.G.3. *Annersaanikkut unioqqutitsinerit eqqartuussivikkut allatulluunniit malersuinikkut aalajangiiffigineqarsimasut*

XV.G.4. *Immikkut malitseqartitsiviginninneq isumaginninnerlu*

XV.G.5. *Paaqqinniffinni annersaaneq pinaveersimatinniarlugu iliuutsit*

XVI. Ilaqutariittut inuuneqarsinnaatitaaneq allatullu isumagineqarsinnaatitaaneq (Artikel 5, 9-11, 18, imm. 1 aamma 2, 19, 21, 25, 27, imm. 4 aamma 39)

XVI.A. Ilaqutariinnik tapersersuineq (Artikel 5 & 18, (1 & 2))

XVI.A.1. *Ingerlatat angajoqqaat akisussaaffiannut perorsaanermullu sammititaasut*

XVI.A.2. *Ilaqutariinnik meeqqanillu sullissineq*

XVI.B. Meeqqat sumiginnaasunik angajoqqaanngitsut (Artikel 9)

XVI.B.1. *Meeqqap angajoqqaallu avissaartinneqarnerat*

XVI.B.2. *Meeqqat eqqartuussiviup aalajangiineratigut angajoqqaaminnit avissaartinneqartut qassiussusii*

XVI.B.3. *Meeqqanik angajoqqaanit isumagineqanngitsunik inissiisarfititut paaqqinniffiit*

XVI.C. Ilaqutariinnik qimaasunik kattutsitsineq (Artikel 10)

XVI.D. Qimarngussineq (Artikel 11)

XVI.E. Angajoqqaatut akisussaaffik kiisalu angajoqqaanik ikiorsiisarneq (Artikel 18, imm. 1 aamma 2)

XVI.F. Atornerluineq sumiginnaanerlu (Artikel 19)

XVI.G. Meeravissiararneq (Artikel 21)

XVI.H. Inissiinerit pillugit aalajangiinernik ingerlaavartumik naliliisarnerit (Artikel 25)

XVI.H.1. *Inissiinerit*

XVI.H.2. *Angerlartitsinerit*

XVI.I. Meeqqanut akilersuutit (Artikel 27, imm. 4)

XVI.J. Timikkut tarnikkullu pitsanngoriarneq akuliuteqqinnerlu (Artikel 39)

XVI.J.1. Meeqqanik atornerluineq sumiginnaanerlu pillugit suliat nalunaarutigineqarsimasut qassiussusiat

XVI.J.2. Meeqqanik atornerluinerup sumiginnaanerullu kingunerisaanik eqqartuussivikkut suliat qassiussusiat

XVI.J.3. Meeqqat atornerlunneqarsimanerup sumiginnagaasimanerullu kingunerisaanik immikkut ittumik paaqqutarineqartut qassiussusiat

XVII. Tunngaviusumik peqqissuseq atugarissaarnerlu (Artikel 23, 24)

XVII.A. Meeqqat inuusuttullu innarluutillit (Artikel 23)

XVII.A.1. Angajoqqaanut innarluutilinnik meeralinnut tapersersuineq

Meeqqanik inuusuttunillu angajoqqaat meerallit tamarmik inatsisit atuuttut naapertorlugit pisortanit ikiorserneqartarput

XVII.A.2. Meeqqanik inuusuttunillu innarluutilinnik paaqqinniffiit

XVII.B. Peqqissuseq peqqissutsikkullu sullissineq (Artikel 24)

XVII.B.1. Meeraaqqat toqusarnerat

XVII.B.2. Meeqqat oqippallaarlutik erniusartut

XVII.B.3. Meeqqat erniunerminni oqippallaarujussuartut

XVII.B.4. Illoqatigiit eqqaavitsigut atortorissaaruteqaratillu imermik kuuginnartumik peqanngitsut

XVII.B.5. Meeqqat tuberkulosimut, difterimut, ilummoornermut, noqartarnermut, poliomut mæslingimullu akiuussutissamik kapineqarsimasut

XVII.B.6. Anaanat erninerminni toqusarnerat

XVII.B.7. Ernineq sioqqullugu kingoqqullugulu sullissineq

XVII.B.8. Meeqqat napparsimmavimmi erniusartut qassiussusiat

XVII.B.9. Ernisunut immikkoortortaqarfinni sulisut

XVII.B.10. Milutsitsisarneq

XVII.B.11. Meeqqat HIV-ertut/AIDS-ertut

XVII.B.12. Inuusuttuaqqat peqqissusiat

XVII.B.13. Inuusuttuaqqani naartuliaartarneq, nappaatit atoqatigiinnikkut tunillaassuuttartut, tarnikkut nappaatit aamma ikiaroorartunik imigassamillu atuineq

XVII.B.14. Inuusuttuaqqat peqqissusiat eqqarsaatigalugu siunnerfilersugaasumik pinaveersaartitsinermi katsorsaanermilu ingerlatat sullissinerillu

XVIII. Ilinniartitsineq, sunngiffeqarneq kultureqarnikkullu ingerlatat (Artikel 28)

XVIII.A. Meeqqap ilinniagaqarsinnaatitaanera (Artikel 28)

XVIII.A.1. Atuarsinnaananilu allassinnaannginneq

XVIII.A.2. Meeqqat atuarfianni atuartussatut, inuusuttunik ilinniartitsinermi inuussutissarsiutinillu ilinniartitsinermi ilinniartussanik tiguisarneq

XVIII.A.3. Meeqqat atuarfianni, inuusuttut ilinniarfiini inuussutissarsiutinillu ilinniarfinni ataannartitsiniarneq

XVIII.A.4. Ilinniartitsisut

XVIII.A.5. Pisortatigoortuunngitsumik atuartitseriaaseq

XVIII.A.6. Atualernissamut piareersaataasumik atuartitsineq

XIX. Illersuiniarluni immikkut iliuutsit (Artikel 22, 32-35, 37 (b)-(d), 38, 39 aamma 40)

XIX.A. Meeraat qimaasut (Artikel 22)

XIX.B. Meeqqanik sulisoqartarneq (Artikel 32)

XIX.C. Ikiaroorartumik imigassamillu atornerluineq (Artikel 33)

XIX.C.1. Meeqqat inuusuttullu pinerluuteqarsimasunik inissiisarfinnut attuumassuteqarnerat

XIX.D. Kinguaassiuutitigut atornerluineq, innimiilliorfiginninneq inussiaatissatullu tuniniaaneq (Artikel 34)

XIX.E. (Artikel 35)

XIX.F. Kiffaanngissusiiasarneq, parnaarussisarneq il.il. (Artikel 37 (b)-(d))

XIX.F.1. Meeqqanik inuusutunillu tigummigallagassanngortisisarneq

XIX.F.2. Meeqqanik inuusuttunillu pinerluuteqarsimasunik paaqqinniffiit

XIX.F.3. Meeqqat inuusuttullu pinerluuteqarsimasut paaqqinniffinniittut

XIX.F.4. Meeqqat inuusuttullu pinerluuteqarsimasut paaqqinniffinni ukiumikkut imminnut naleqqutinngitsuniittut

XIX.F.5. Meeqqat inuusuttullu eqqartuussaasimasut

XIX.G. (Artikel 38 aamma artikel 39)

XIX.H. Meeqqat eqqartuussiveqarnerlu (Artikel 40)

XIX.H.1. Meeqqat inuusuttullu inatsisinik unioqutitsisut

XIX.H.2. Meeqqanut inuusuttunullu inatsisilerituunik ikiorteqartitsisarneq

XIX.H.3. Kiffaanngissusiaaneq

XIX.H.4. Peqqisseqqitsitsiniarluni ingerlatat

XIX.H.5 Utersaartooqqissimasut

XX. Sakkulersorluni aporaannerni meeqqanik akuliutitsineq eqqarsaatigalugu meeqqap
pisinnaatitaaffii pillugit allattuiffik nammineq piumassuseq tunngavigalugu atorneqarsinnaasoq

I. Aallaqqaasiut

Meeqqap Pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip Isumaqatigiissutaa Danmarkip atsiornermigut 19. juli 1991-imi akueraa. Nunat peqataasut isumaqatigiissummik akuersillutik atsiuinerikkut imminnut pisussaatipput nunatut ataasiakkaatut inatsiseqartitsinikkut malittarisassatik aqutsinikkullu periaatsitik isumaqatigiissut naapertorlugu aqqissuutissallugit.

Isumaqatigiissummi artikel 44-kkut aalajangersarneqarpoq naalagaaffiit peqataasut suliniutit isumaqatigiissummi akuerisaasut piviusunngortinniarlugit ingerlassimasani pisinnaatitaaffiillu taakku iluaqutigineqarnissat eqqarsaatigalugu siumut alloriarnerit pillugit FN-ip Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliarsuanut ukiut tallimakkaarlugit nalunaarusiortassasut. Danmarkip piffissakkaartumik nalunaarusiai siulliit pingasut tulleriinneri malillugit 1993-imi, 1998-imi 2003-milu suliarineqarput. Manna Danmarkip isumaqatigiissummi artikel 44 tunngavigalugu piffissakkaartumik nalunaarusiaasa sisamassaraat.

I.A. Nalunaarusiap ilusilersugaanera

Nalunaarusiap suliarineqarnerani ilusilersorneqarneranilu FN-ip piffissakkaartumik nalunaarusiat naalagaaffiit peqataasut isumaqatigiissummi artikel 44 (1) litra b (dok. CRC/C/58) tunngavigalugu saqqummiuttagaasa imaat ilusaallu pillugit ataatsimut tunaartarisassai sapinngisamik malinniarneqartarput. Immikkoortut ataasiakkaat qulequtaanni isumaqatigiissummi aalajangersakkat immikkoortumut pineqartumut tunngassuteqartut innersuussutigineqartarput.

Paasissutissat Danmarkip 1993-imi, 1998-imi 2003-milu piffissakkaartumik nalunaarusiaani pingasuni taakkunani takuneqarsinnaareersut tunaartarisassat taaneqartut piffissap nalunaarusiorfiusup ingerlanerani allannguuteqarsimannngitsut tunngavigalugit sapinngisamik annertunerpaamik innersuussutiginiarneqartarput.

Taamaalilluni nalunaarusiap pingaartumik manna siunertaraa, tassalu suliniutit piffissami nalunaarusiorfiusumi Danmarkimi meeqqat inuunerminni atugaannik pitsanngorsaaniarluni ingerlanneqarsimasut pillugit takussutissiinissaq, taamatuttaarlu kisitsisitigut paasissutissat pissusiviusullu pillugit paasissutissat isumaqatigiissutip nunami maani atuutsinniarneqarneranut attuumassuteqartut nalunaarusiami ilanngunneqartarlutik.

Nalunaarusiami matumani piffissaq 2003-mit 2007-imut ingerlasoq pineqarpoq, taamaattorli allaaserinninnermi inatsisit atuuttut 2008-mi marsip naanerani allanngortinneqarsimallutik. Aammattaaq periarfissaqarfiani inatsisit kingusinnerusukkut akuerineqarsimasut kiisalu siunissami suliniutaajumaartut inaarneqarneri assersuutigalugu inaarutaasumik akuerineqarnissaanik imaluunniit misissuinerup inaarneqarnissaanik tunngaveqartut taamaakkaluartorli suliassaqarfimmi pineqartumi naalackersuinikkut sammiviusut paasissutississiissutigineqarnissaannut iluaqutaasussatut nalilerneqartut pillugit nassuiaateqartoqartarpoq.

I.B. Kalaallit Nunaat Savalimmiullu

FN-ip Meeqqap Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiissutaa Kalaallit Nunaannut Savalimmiunullu aamma atuuppoq. Taamaattumik pissutsit Kalaallit Nunaanni kiisalu Savalimmiuni meeqqat atugaannut tunngasut nalunaarusiami aamma ilanngunneqarput.

Inatsisiliornikkut, aqutsinikkut suliatigullu pissutsit ataqatigiissinneqarneranni matumani Kalaallit Nunaannut Savalimmiunullu atuuttut immikkut ittut allaaserineqarnissaat qulakkeerniarlugu nalunaarusiami taakkuninnga allaaserinninnermi immikkoortumut II-mut III-mullu avissaartillugit suliarineqarsimapput.

.....

IMMIKKOORTOQ 2: KALAALLIT NUNAAT

Ilaqutariinneq pillugu inatsiseqartitsinerup ilaat Danmarkimut atuuttut Kalaallit Nunaannut atortuulersinneqarsimangillat. Namminersornerullutilli Oqartussat qinnutigisimavaat Kalaallit Nunaanni ilaqutariinneq pillugu inatsiseqartitsinermi inatsit Danmarkimi inatsisinut naapertuuttunngorlugit nutarterneqassasut. Taamaaliornikkut Kalaallit Nunaanni ilaqutariinneq pillugu inatsiseqartitsinermi meeqqat pisinnaatitaaffiinik illersuineq pillugu suliat Danmarkimi illersuinerup qaffaseqataanik qaffasissuseqalersinneqassapput.

Inuusuttut sulisinneqarnerat pillugu inatsisit malittarisassallu pingaartumik eqqortinniarneqarneratigut meeqqat aningaasarsiornikkut atornerlunneqarsinnaanerannit illersuiniarneq qulakkearniarneqarpoq. Kalaallit Nunaanni inuusuttut sulisinneqarnerat pillugu malittarisassat Sullivinnik Nakkutilliisoqarfiup immikkoortortaqarfianit aqunneqarlutillu atortinneqarput.

Danmarkip suliffeqassagaanni ukiut ikinnerpaaffissaat pillugu ILO-p isumaqatigiissutaanik nr. 138-mik, 1973-imeersumik aamma ajornerpaamik meeqqat sulisinneqarneri pillugit ILO-p isumaqatigiissutaanik nr. 182-imik, 1999-imeersumik atsiuinnermigut akuersissutiginninnera aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

Kalaallit Nunaanni suliffinni avatangiisit pillugit inatsit 2005-imi allanngortinneqarpoq. Kalaallit Nunaanni avatangiisit pillugit inatsimmi kapitali 9 kiisalu Kalaallit Nunaanni inuusuttut sulisinneqartarnerat pillugu nalunaarummi malittarisassat suliffeqalissagaanni ukiut ikinnerpaaffissaat pillugu aalajangersakkanik imaqarput, taakkulu inuusuttunik 18-it inorlugit ukiulinnik sulisitsinermi suliap isumannaallisaanikkut peqqissutsikkullu tamakkiisumik illersorneqarsinnaasumik ingerlanneqarsinnaanissaa, inuusuttullu timikkut, timip sananeqataasigut, akoorutissanik tarnikkullu siunissaq qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit sunnerneqannginnissaat qulakkeerpaat. Kalaallit Nunaanni inuusuttut sulisinneqartarnerat pillugu malittarisassat Danmarkimi inuusuttut sulisinneqartarnerat pillugu malittarisassat assigilluinnangajappaat.

Kalaallit Nunaanni suliffinni avatangiisit pillugit inatsimmi allannguutit pingaarnerit makkuupput:

- Aamma inuusuttut sulisitsisup angerlarsimaffiani suliffianilu sulinermi sulisitsisup ilaqutaanut inoqutigiinnut ilaasuinnarnit ingerlanneqartumi illersuinissaq pillugu malittarisassat immikkut ittut inuusuttunut nutaatut atuupput. Qaqutigunnaq imaluunniit piffissami sivikitsuinnarmi sulinermi saneqqutsisinnaaneq pillugu malittarisassat erseqqinnerusut aalajangersarneqarnissaannut inatsisitigut tunngavissaqarpoq.
- Inuusuttut aallaaniarnermi piniarnermilu peqataanerat malittarisassani nutaatut ilaatinneqalerpoq.
- Oqinnerusumik suliffeqarnissamut ukiut ikinnerpaaffissaat qulinik ukioqarnermit 13-inik ukioqanermut qaffanneqarsimavoq.
- Meeqqat 15-it inorlugit ukiullit sulisorineqannginnissaannik pingaarnertut malittarisassamut ”atuartussaataitanermilu pineqartunut ilaanngitsut” ilanngunneqarsimavoq.
- Inuusuttut ulluinnarni nal. 18.00-ip kiisalu arfininngornerni, sapaatini nalliuttunilu nal. 14.00-ip kingornatigut kisimiillutik sulissanngillat.
- Piffissap suliffiusup inissisimanera pillugu malittarisassat erseqqissarneqarsimapput. Pingaarnertut malittarisassaavoq inuusuttut nal. 20.00-ip 06.00-illu akornanni sulissanngitsut. Inuusuttut 15-it inorlugit ukiullit inuusuttulluunniit atuartussaataitanermi pineqartunut ilaatinneqartut ullormut sivikinnerpaamik nal. akunnernik 14-inik qasuersaarfeqartinneqassapput. Inuusuttut 18-it inorlugit ukiullit piffissap ullut unnuallu arfineq marluk iluanni ulloq unnuarlu ataaseq suliffigissanngilaat.
- Erseqqissarneqarpoq inuusuttut 13-15-inik ukiullit atuartussaataitanermiluunniit pineqartunut ilaatinneqartut stoffinik atortussanillu ulorianartunik suliaqartinneqassanngitsut taakkuluunniit eqqaanniissanatik.

Kisitsisit atorlugit paasissutissat

Tabel 7. Suliffinnik Nakkutilliisoqarfiup qisuariarneri, qisuariaatit suuneranut agguataarlugit

Ukioq	Inerteq qut peqqusi ssullu	Ilitersuinerit	Katillugit
2001	2	0	2
2002	2	0	2

2003	0	0	0
2004	5	0	5
2005	0	61	61
2006 (oktoberip tungaanut)	2	16	18
2007	2	37	39

Paasissutissat: Arbejdstilsynet i Grønland

Tabel 8: Sulinermi ajutoornerit Kalaallit Nunaanni Suliffeqarfinnik Nakkutilliisoqarfimmu nalunaarutigineqarsimasut, ukiunut, ukioqqortussutisimut ajoqusernerillu suunerinut agguataarlugit

Ukioq	Ukioqqortussuseq	Qitunner-tigut ajoqusernerit	Kiler-nerit	Timip ilaanik annaasaqarneq	Saanermik napsinerit (matoqqasut)	Naggussanik pilluttoornerit	Orluarsinerit, qissallattoornerit, tasittoornerit	Allat	Katill:
2005	15								0
	16	1			1				2
	17				1				1
2006	15					1			1
	16								0
	17		1		1				2
2007	15		1				2		3
	16	1	1				1		3
	17						1		1
Katillugit		2	3	0	3	1	4	1	13

Paasissutissat: Arbejdstilsynet i Grønland

Tabel 9. Kalaallit Nunaanni inuusuttut sulisorineqartut, ukioqqortussutisimut, suaiaassutisimut ukiunullu agguataarlugit

Ukioqqortussuseq suaiaassuserlu	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Angutit 15-17-inik ukiullit	1083	1112	1081	1069	1130	1122
Arnat 15-17-inik ukiullit	998	1059	1114	1066	1170	1188
Katillugit	2081	2171	2195	2135	2301	2310

Paasissutissat: Naatsorsueqqissaartarfik

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup inuusuttut 15-it inorlugit ukiullit nalunaarsorneq ajorpai, inuillu ukiumut 40.000 kr.-t inorlugit isertitaqartartut ilanngunneq ajorlugit.

XII. Ingerlatsinermi ataatsimut iliuutsit (Artikel 4, 42 aamma 44, imm. 6)

XII.A. Atsiornikkut akuersineq nangaassutillu

Danmarkip piffissakkaartumik nalunaarusiaasa pingajuanni 2003-meersumi immikkoortoq X.A.1 innersuussutigineqarpoq.

XII.A.1. Meeqqanik nioqquteqartarnej, meeqqanik atortittartuutitsisarneq meeqqanillu atoqateqarnermut tunngasunik takusassiat pillugit ilassutitut isumaqatigiissut

Meeqqanik nioqquteqartarnej, meeqqanik atortittartuutitsisarneq meeqqanillu atoqateqarnermut tunngasunik takusassiat pillugit protokolip nammineq toqqagassap akuerineqarnissaa Naalakkersuisut massakkut suliaaraat.

XII.B. Isumaqatigiissummi aalajangersakkat ingerlanniarlugit suliniutit (Artikel 4)

XII.B.1. Isumaqatigiissummi aalajangersakkanik Kalaallit Nunaanni inatsisinut ikkussineq

Danmarkip piffissakkaartumik nalunaarusiaasa pingajuanni 2003-meersumi immikkoortoq X.A.2 innersuussutigineqarpoq.

Meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasanik katersivik pillugu Inatsisartut inatsisaat nutaaq Inatsisartut 2003-mi akueraat. Meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasanik katersivik taanna tassaavoq uppersaatinik katersivik, meeqqat inuusuttullu Kalaallit Nunaanni atugaannik piusunik katersuisuullunilu aaqqissuisuusoq. Meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasanik katersiviup suliassaa tassaavoq paasissutissanik meeraq aallaavigalugu katersineq, soorlu pissutsinik ilaqtariinnermut, inooqataanermut, peqqissutsimut, atuarfimmumt ineqarnermullu tunngasunik.

Pisortanit ikiorsiissutinik suliassaqarfimmumt tunngasut 2006-imi iluarsaavigineqarsimapput, tamatumalu pisortanit ikiorsiissutit pillugit Inatsisartut peqqussutaat nutaaq inernerisimavaa. Pisortanit ikiorsiissutit pillugit Inatsisartut peqqussutaata nutaap taassuma ikiorserneqartumut qaammammumt ikiorsiissutaasussat amerlassusiisa kommuninit naatsorsorneqarneranni meeqqamut pitsaanerusussap aallaavigineqarnissaa inatsisitigut aalajangersarpaa. Tassa imaappoq pisortanit ikiorsiissutisartooq inoqutimini meerartaqarpat ikiorsiissutisartup qaammammumt ikiorsiissutisiai

inoqutigiinni meeqqat tamarmik oqqiffissaqarnissamik, nerisassatigut, atisatigut, sunngiffimmi assigisaannillu pisariaqartitaat tamaasa ilanngullugit matussutaasussaapput. Tamatuma saniatigut ikiorsiissutisisartup qaammammut ikiorsiissutisiai kommunip meeqqanut iluaqutaasumik aqussavai, ikiorsiissutisisartup meeqqat pisariaqartitaat nammineq tulleriariffigisinnaangippagit. Tamanna qaammammut tunniunneqartartut pisissutissatut allagartanngorlugit nerisassanngorlugilluunniit tunniunneqartarnerisigut pisinnaavoq.

Erninermut atatillugu sulinnigiffeqartarneq 2006-imi angajoqqaat sapaatit akunnerini aqqanilinni sulinnigiffeqarnerannut angajoqqaanut tamanut 1. juli 2006-imi tamatumaluunniit kingornatigut meerartaarsimasunut atuuttumik sivitsorneqarsimavoq.

Ilisimatusarnikkut ingerlataq annertoq ilaqutariit atugarissaarnerannik amerlassutsitigut misissuinerusoq Naalakkersuisut 2007-imi aallarnisarsimavaat. Misissuineq taanna innuttaasut tamaasa eqqarsaatigalugit atuussinnaassuseqarpoq, ilaqutariinnilu 0-nik 14-inut ukiulinnik meerartaqartuni pissutsinillu peqqissutsimut, aningaasaqarnermut, atuarnermut/paarsinermut/sunngiffimmi soqutigisanut, angajoqqaat imigassamik atuinerannut aamma kinguaassiuutitigut atornerluinermut kiisalu sumiginnaanermut tunngasuvoq. Misissuineq pillugu nalunaarusiaq 2009-p aallartinnerani tamanut saqqummiunneqassaaq. Nalunaarusiaq taanna meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni suliniutinut nutaanut aallaaviussaaq.

XII.C. Isumaqatigiissut ilisimaneqalersinniarlugu siammarterineq (Artikel 41 aamma 42)

Danmarkip piffissakkaartumik nalunaarusiaasa pingajuanni 2003-meersumi immikkoortoq X.A.3 innersuussutigineqarpoq.

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni ulloq unnuarlu paaqqinniffinnik tamanik nuna tamakkerlugu misissuineq 2007-imi ingerlanneqarpoq. Tassani ilaatigut paaqqinniffinni taakkunani sulisut Meeqqap Pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip Isumaqatigiissutaanik qanoq ilisimasaqartiginerat misissorineqarpoq. Nalunaarusiaq suli suliarineqarpoq.

XII.C.1. Sulianik ilinniagaqarsimasutut sulisunik isumaqatigiissutip imarisaanik ilinniartitsineq

Isumaginninneq sumiginnaanerlu pillugit paasisitsiniaaneq 2006-imi aprilimit 2007-imut ingerlanneqarpoq. Paasisitsiniaaneq taanna immikkoortunut marlunnut avinneqarsimavoq, siullegg

tassaalluni tusagassiuutit innuttaasunut naatsorsuussat atorlugit paasisitsiniaaneq, aappaalu tassaalluni kommunini ataasiakkaani isumaginninnermut tunngasuni sulianik ilisimasaqarlutik suliaqartunik pikkorissaanermik annertuumik suliniuteqarneq. Illoqarfinni tamani nunaqarfinnilu arlalinni oqartussaasut assigiinngitsunik suliallit pikkorissartinneqarput. Pikkorissartitsinerni taakkunani sulianik ilisimasaqarlutik suliaqartut 1382-it peqataasimapput. Qulequttat tamatigut sammitinneqartut tassaasimapput oqartussaasut assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat siusissukkullu suliniuteqarneq, aammattaarlu Meeqqap Pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip Isumaqatigiissutaa sammineqartarpoq.

Naalackersuisut 2003-miilli isumaginninneq pillugu inatsisiliornermi meeqqat pisinnaatitaaffiisa ilanngunneqarfigisimasaanni pikkorissartitsinernik assigiinngitsunik ingerlatsisarsimapput.

Pikkorissartitsinerit ataani taaneqartut piffissami tassani ingerlanneqarsimapput, imarisaallu tamarmik meeqqap pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummut attuumatinneqarsinnaapput.

Meeqqat inuusuttullu pillugit inatsisilianik nutaanik piviusunngortitsinermik pikkorissaanerit

Ulloq unnuarlu paaqqinniffinni sulisunik qaffassaaneq

Kommunini sulisunik ilinniartitseqqinneq immikkoortulersugaq

Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit pikkorissartitsinerit

Angajoqqaarsianik pikkorissartitsinerit

Ilaqtariit ukiuat pillugu immikkut ittumik suliniutit

Ilaqtariinnut paarsaqartartunut sullissisunik pikkorissartitsineq

Ilaqtariinnik katsorsaaviit pillugit isumasioqatigiissitsineq

Tarnikkut napparsimasut eqqartuussaallutik inissinneqarsimasut pillugit qaffassaataasumik pikkorissartitsinerit – isumaginninnermut tunngasuni sulinnermut ikorfartuutaasumik

Ulluunerani paaqqinniffinni sulisut ilinniagaqarsimanngitsut aamma ikorfartortitut ikiortit

Innarluutillit pillugit ataatsimeersuarneq

Ulloq unnuarlu paaqqinniffinni perorsaasutut sulisunik Internet aqputigalugu ilinniartitsineq

XII.D. FN-ip Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliarsuanut nalunaarusiat suliarineqartarnerat (Artikel 44)

Ilaqtariinnermut Peqqissutsimullu Naalackersuisoqarfik Danmarkip FN-ip Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliarsuanut sisamasaanik nalunaarusiaanut Kalaallit Nunaata ilanngussaanik suliarinninnermut atatillugu Københavni paasissutissiilluni ataatsimiinnermi Nunanut Allanut Ministereqarfiup (Udenrigsministeriet) aqqissuussaani peqataavoq.

Ilaqtariinnermut Peqqissutsimullu Naalackersuisoqarfik tamatuma kingornatigut Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussani aamma Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmi sussaqlutik ilanngussisunik paasissutissiilluni ataatsimeeqateqarpoq.

Nalunaarusiami matumani Politimesterip, Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup Naalagaaffiullu Sinniisaata ilanngussaat Danmarkimi ministereqarfiit susassaqtut ataanni ilanngunneqarput, taamaalillunilu Kalaallit Nunaata ilanngussaa taamaallaat suliassaqarfiit Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussat ataannittut pillugit paasissutissanik imaqluni.

Kalaallit Nunaanni suliniaqatigiiffik naalackersuinnermut attuumassuteqanngitsut uku Kalaallit Nunaata ilanngussaanut ilassutinik saqqummiussinissaminnut periarfissaqarnerannik ilisimatinneqarsimapput: Peqatigiiffik Meeqqat Inuunerinnerusut, Sorlak, Nuummi Angajoqqaarsiat Peqatigiiffiat, Kalaallit Nunaanni Røde Korsi, Spejderit Kattuffiat, Atassutip Inuusuttai, Inuit Ataqatigiit Inuusuttaat, aamma Siumup Inuusuttunut Suleqatigiiffia. Nalunaarusiaq qallunaatut, tuluttut kalaallisullu suliarineqassaaq.

Nalunaarusiaq danskisut, tuluttut kalaallisullu saqqummiunneqassaaq.

XII.E. Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliarsuup oqaaseqaatai (Artikel 44)

Oqaaseqaatit Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliarsuup Danmarkip piffissakkaartumik nalunaarusiaasa pingajuannik 2003-meersumik¹ misissuineq tunngavigalugu oqaaseqaatit tulliuttuni sammineqarput.

XII.E.1. Ataatsimiititaliarsuup eqikkaalluni oqaaseqaatai pillugit, immikkoortut 16-17, paasissutissanik katersinnermut tunngasut

Naalackersuisut anguniagaraat kisitsisinik isumaginninnermut tunngasunik takussutissaasunik amerlanerusunik Ilaqtariinnermut Peqqissutsimullu Naalackersuisoqarfiup nittartagaani aamma

---

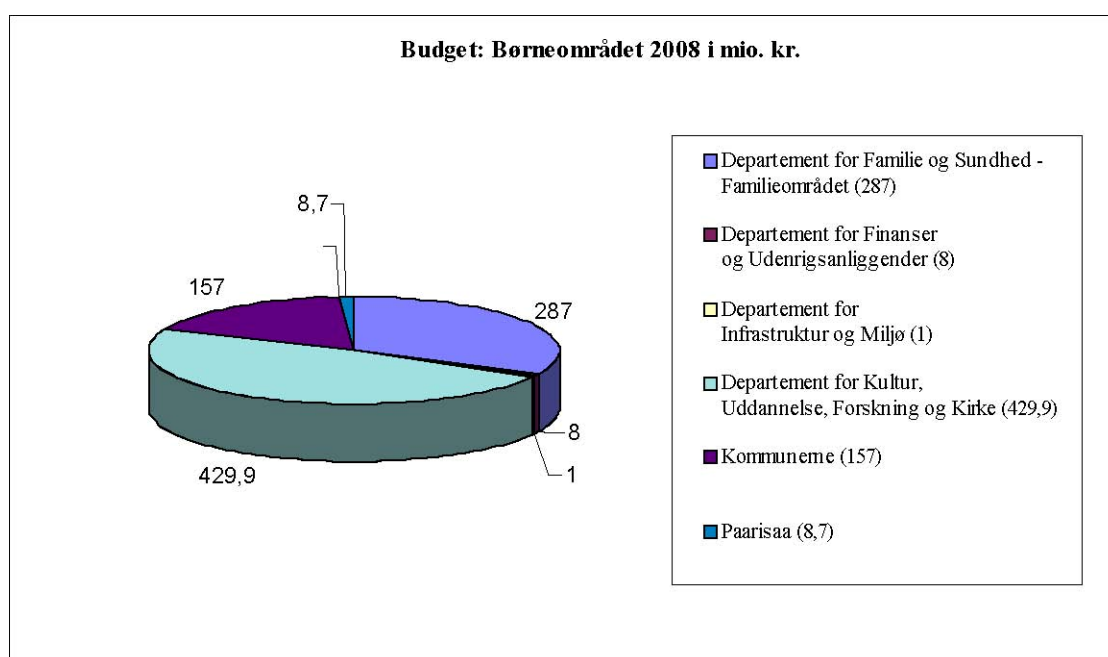
¹ Committee on the Rights of the Child, Concluding Observations: Denmark 23/11/05

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik suleqatigalugu siunissami peqassasoq. Angerlarsimaffiup avataanut inissiinerit kommuninut agguataarlugit amerlassusiat pillugu paasissutissat [www.-nanoq.gl-imi](http://www.nanoq.gl-imi) aamma ”Meeqqat inuussuttullu pillugit kisitsisitsigut paasissutissat”-mi tamanit pissarsiarineqarsinnaasut Naalakkersuisoqarfiup massakkorpiaq suliarai.

XII.E.2. Ataatsimiititaliarsuup eqikkaalluni oqaaseqaatai pillugit, immikkoortut 18-19, meeqqanut atugassiissutinik nunami agguataarineq

Missingersuutit: 2008-mi meeqqanut tunngasut, kr.-ninngorlugit²

Titargangorlugu takussutissiami tassani peqqinnissamut tunngasuni pingaarnertut aningaasartuutit ilaatinneqanngillat, taakkulu aningaasarpassuupput. Taakkua saniatigut Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Inuussutissarsiuutinillu Ilinniartitsineranut aningaasartuutitut missingersuutit ilanngunneqarsimangillat, paasissutissanik pissarsiniarnerup ajornartorsiutaanera pissutigalugu. Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Inuussutissarsiuutinillu Ilinniartitsineranut

² Budget: Børneområdet 2008 i mio. kr. = Missingersuutit: Meeqqanut tunngasut 2008 mio. kr.-ninngorlugit
 Departementet for Familie og Sundhed – Familieområdet (287) = Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoqarfik (287)
 Departementet for Finanser og Udenrigsanliggender (8) = Aningaasaqarnermut Nunanullu Aallanut Naalakkersuisoqarfik (8)
 Departement for Infrastruktur og Miljø (1) = Attaveqarnermut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik (1)
 Departement for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke (429,9) = Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Iisimatusarnermut Ila-
 geeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik (429,9)
 Kommunerne = Kommunit (157)

Naalackersuisoqarfimmi meeqqanut inuusuttunullu aningaasartuutit pingaartumik tassaapput ilinniartitsinermut atuarfinniinnermullu aningaasartuutit. Aammattaaq missingersuutit tunniunneqartut ilaasa kisitsisitaat nalornissutigineqarput, taamaattumillu takussutissiaq manna annertuumik nalorninartulittut isigineqassaaq.

Kontot ataasiakkaat missingersuutaat ukiumit ukiumut allanngorartorujussuupput. Assersuutigalugu Attaveqarnermut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik 2008-mi sanaartornermut kontomi 1 mio. kr.-nik missingersuusiorsimavoq, 2006-imili 40 mio. kr.-t missingersuutigineqarsimallutik.

Paasissutissat tamakkiisuunngitsut pissutigalugit ilanngussami matumani meeqqanut inuusuttunullu atuineq aningaasartuutitut tamarmiusunut sanilliullugu naatsorsorneqassanngilaq. Taamatut naatsorsuinerup pissusiviusut takutissinnaanavianngilai, paasissutissat amigaataasut pissutigalugit.

Naalackersuisut anguniagaraat isumaginninnermut tunngasut pillugit kisitsisitigut paasissutissat amerlanerusut Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalackersuisoqarfiup nittartagaani aamma Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik suleqatigalugu Ukiumoortumik kisitsisitigut paasissutissani siunissami pissarsiarineqarsinnaasalissasut.

XII.E.3. Ataatsimiititaliarsuup eqikkaalluni oqaaseqaatai pillugit, immikkoortut 40 aamma 41, peqqinnissaqarfimmut tunngasuni peqqissusermut kiffartuussinermullu tunngasut

Nalunaarusiami matumani immikkoortoq XIV.C.6. takuuk.

XII.E.4. Ataatsimiititaliarsuup eqikkaalluni oqaaseqaatai pillugit, immikkoortut 42 aamma 43, tarnikkut peqqissutsikkut kiffartuussinermut tunngasut

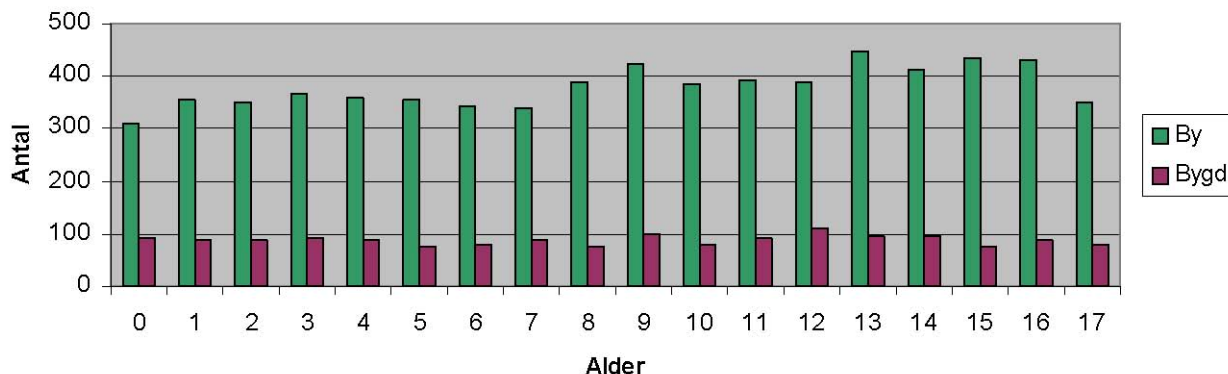
Nalunaarusiami matumani immikkoortut XII.D.1. aamma XII.D.2. takukkit.

XIII. Meeqqamik oqartarnerup nassuiarneqarnera (artikel 1)

Kalaallit Nunaanni katillugit 56.648-nik inulimmi meeqqat 18-it inorlugit ukiullit 16.603-upput. Illoqarfinnut/nunaqarfinnut, ukioqqortussutsimut suaassutsimullu agguataarineq ataani takuneqarsinnaavoq.

Nukappiaqqat illoqarfinnut/nunaqarfinnut ukioqqortussutsimullu agguataarlugit³

Drenge fordelt på by/bygd og alder

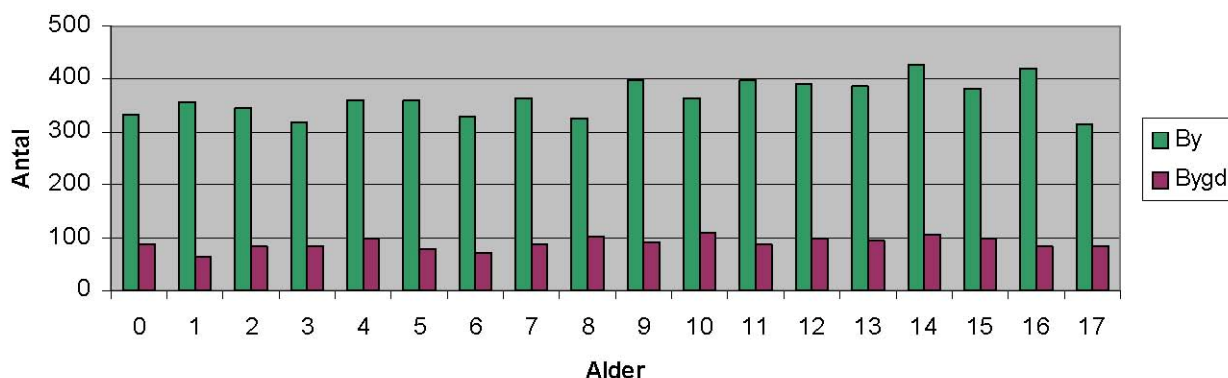

Tigusiffik: Naatsorsueqqissaartarfik, 2007

Kalaallit Nunaanni nukappiaqqat 0-18-inik ukiullit katillugit 8424-upput. Taakkunangga nukappiaqqat 6890-it illoqarfinni 1584-illu nunaqarfinni najugaqarput. Taamaalillutik nukappiaqqanit 18-it inorlugit ukiulinnit tamarmiusunit 82 procentit missaat illoqarfinni 18 procentillu nunaqarfinni najugaqarput.

Niviarsiaqqat illoqarfinnut/nunaqarfinnut ukioqqortussutsimullu aqquataarlugit⁴

Piger fordelt på by/bygd og alder

Tigusiffik: Naatsorsueqqissaartarfik, 2007

³ Drenge fordelt på by/bygd og alder = Nukappiaqqat illoqarfinnut/nunaqarfinnut ukioqqortussutsimullu agguataarlugit
Antal = Amerkassusaat

Alder = Ukiui

By = Illoqarfik

Bygd = Nunaqarfik

⁴ Piger fordelt på by/bygd og alder = Niviarsiaqqat illoqarfinnut/nunaqarfinnut ukioqqortussutsimullu aqquataarlugit

Kalaallit Nunaanni niviarsiaqqat 0-18-inik ukiullit 8179-iupput. Taakkunannga niviarsiaqqat 6565-it illoqarfinni 1614-illu nunaqarfinni najugaqarput. Taamaalillutik niviarsiaqqanit 18-it inorlugit ukiulinnit tamarmiusunit 80 procentit missaat illoqarfinni 20 procentillu nunaqarfinni najugaqarput.

Aammattaaq Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanic nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.B. innersuussutigineqarpoq, una eqqarsaatigalugu erseqqissaatit pillugit:

Atuartussaaitaanerup naasarnera

Aammattaaq Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanic nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.B. 2. innersuussutigineqarpoq, atuartussaaitaanerup naasarnera 1. maj 2008 aallarnerfigalugu ukiunut qulingiluanit ukiunut qulinut allanngortinneqartoq.

XIII.A. Parnaarussassanngortitsilluni kiffaanngissusiaallunilu eqqartuussisarneq

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanic nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.B.16. innersuussutigineqarpoq, tassanilu parnaarussassanngortitsilluni eqqartuussisarneq erseqqissarneqarluni. Kalaallit Nunaanni pinerluttulerineq pillugu inatsiseqartitsinermi inatsisinik unioqqutitsisoq parnaarussassanngorlugu pillarneqarsinnaanngilaq, pineqaatissiisoqarnissaali eqqartuussutigineqartarluni, pineqaatissinneqarsimasunik inissiisarfinnuunerusoq. Tassani pillaasarneq pineqanngilaq, pinerluuteqartarunnaarnissarli siunertaralugu inissiisarneq pineqarluni.

Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu 18-it inorlugit ukiullit pineqaatissinneqarsimasunik inissiisarfinnut inissitassanngorlugit aallaavittut pineqaatissinneqarsinnaanngillat. Pinerluuteqarsimanerni inunnik immikkut ulorianartorsiortitsisuni pineqaatissinneqarsimasunik inissiisarfinnut inissiisoqarsinnaasussaavoq. Meeqqat 15-it sinnerlugit ukiullit piffissami paasiniaaviusup nalaani politiinit eqqartuussisumilluunniit tigummigallarneqarsinnaapput, inaarutaasumik eqqartuussisooqarnissaata tungaanut.

Meeqqat inuusuttullu inunnik immikkut ulorianartorsiortitsisumik pinerluuteqarsimasut inersimasunik pinerluuteqarsimasunik inissiisarfinnut inissinneqarnissaat pinngitsoorniarlugu suliamut attuumassuteqartumik siunnersuisoqartarnissaa siunnersuutigineqarsimavoq, taamaalilluni meeqqanut inuusuttunullu immikkoortortaqaarfiit isumannaallisakkat pilersinneqarnissaannut

periarfissaqarluni. Namminersornerullutik Oqartussat tamatuma kingornatigut kissaatigaat ulloq unnuarlu paaqqinniffinni immikkoortortaqarfinnik isumannaallisakkanik taaneqartunik pilersitsisoqassasoq. Taamaaliortoqarpoq meeqqat inuusuttullu inersimasunut pinerluuteqarsimasunut akuliutsillugit inissinneqartarnissaat pinngitsoorniarlugu.

Meeqqat inuusuttullu pinerluuteqarsimasunik inissiisarfinnut inissinneqarsimasut eqqarsatigalugit politiit ilanngussaatakuuk. Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussartik Danmarkimi Inatsisunik Atortitsinermut Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniuttarpaat.

XIII.B. Nammineersinnassuseqalissagaanni qassinik ukioqarnissaq

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.B.10. innersuussutigineqarpoq

XIII.C. Pigisat pillugit inatsiseqartitsineq tunngavigalugu iliuuseqarsinnaassuseq

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.B.12. innersuussutigineqarpoq.

XIII.F. Peqatigiiffiliortarneq

Tunngaviusumik Inatsimmi kiffaangissuseqarluni peqatigiiffiliorsinnaatitaanermi kikkut tamarmik qassinik ukioqarneq apeqqutaatinnagu pineqarput. Taanna eqqarsaatigalugu Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq V(f) innersuussutigineqarpoq, taamaattorli kiffaangissuseqarluni peqatigiiffiliorsinnaatitaaneq Kalaallit Nunaannut atortuulersinneqarsimangilaq.

XIII.E. Kiffaangissuseqarluni upperisaqarsinnaatitaaneq

Tunngaviusumik Inatsimmi § 67-ikkut kiffaangissuseqarluni upperisaqarsinnaatitaanermi kikkut tamarmik qassinik ukioqarneq apeqqutaatinnagu ilaatinneqartut aalajangersarneqarpoq. Taanna eqqarsaatigalugu Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq V(e) innersuussutigineqarpoq.

XIV. Ataatsimut tunngaviusut (artikel 2, 3, 6 aamma 12)

XIV.A. Assigiinngisitsinnginneq (Artikel 2)

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.C.1. innersuussutigineqarpoq.

XIV.B. Meeqqamut pitsaannerusussaq salliutinneqassaaq (Artikel 3)

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.C.2. innersuussutigineqarpoq, tassanilu meeqqamut pitsaannerusussaq Kalaallit Nunaanni inatsisiliornermut sanilliullugu erseqqissarneqarluni.

Suliat ilaqtariinneq pillugu inatsiseqartitsinermit (angajoqqaatut oqartussaassuseqarnermut, najugaqatigiittarnermut meeravissiarternermullu) tunngasuni meeqqamut pitsaannerusussaq eqqarsaatigalugu immikkoortoq XIV.D. innersuussutigineqarpoq.

Meeqqamut pitsaannerusussaq Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit inatsisiliornermi tunngaviuvoq pingaarluinnartoq, tamatumunngali peqatigitillugu Kalaallit Nunaanni pissusiviusut aallaavigineqarlutik. Meeqqat inuusuttullu ajornartorsiuteqartut tapersorsorneqarnissamilluunniit pisariaqartitsisut ilaqtariinnik nukissanillu meeqqamik inuusuttumilluunniit avatangiisinik tapersorsuinikkut ikiorneqartarput. Taamaattorli matuma tikkuarnissaa pingaartuuvoq, tassalu meeqqat inuusuttullu illersorniarlugit aqutsisoqarfiup tungaanit iliuusissat pisariaqartut iliuuserineqartarmata. Taamaalilluni inatsisiliorneq pisunut naapertuuttumik iliuuseqartarnermik aallaaveqarpoq. Ikorsiiniut qajassuussiviunerpaasoq pisariaqartumik iliuuseqarnermut peqatigitillugu aqutsisoqarfimmit aallartisarneqartarpoq.

XIV.C. Inuuneqarnissamut, qaangiinissamut ineriartornissamullu pisinnaatitaaneq (Artikel 6)

XIX.C.1. Toqumut pillaanikkut peqqarniitsumik toqusoqartarnera

Kalaallit Nunaanni taamatut toqusoqarneq ajorpoq, toqumut pillaaarneq atorneqanngimmat.

XIX.C.2. Toqumut pillagassanngortitsinikkut toqusoqartarnera

Kalaallit Nunaanni taamatut toqusoqarneq ajorpoq, toqumut pillaaarneq atorneqanngimmat.

XIV.C.3. Nappaatit, assersuutigalugu HIV/AIDS-ip, malariap, tuberkulosip, poliop, tingukkut aseruuttoornerup allatigullu aseruuttoornerit kingunerisaannik toqusoqartarnera

Meeqqanik inuusuttulluunniit 18-it inorlugit ukiulinnik HIV/AIDS-ip, malariap, tuberkulosip, poliop tingukkut aseruuttoornerup allatigulluunniit aseruuttoornerit kingunerisaannik toqusoqarsimanngilaq.

Ukiuni tallimani kingullerni tuberkulosertut ukiumut agguaqatigiissillugit 77-iusarsimapput. Meeqqani inuusuttunilu 18-init inorlugit ukiulinni tuberkulosertut agguaqatigiissillugit 12-iusimapput. Kalaallit Nunaanni tuberkulose nungusarniarlugu paasisitsiniaanerit annertuut nunarsuaq tamakkerlugu paasisitsiniarnernut peqatigitillugit aallartisarneqarsimapput.

XIV.C.4. Aqqusinermi angallannerni ajutoornertigut ajutoornertigullu allatigut toqusartut

Peqqissutsimik Nakkutilliisup oqaatigaa inuit sisamat 18-it inorlugit ukiullit aqqusinermi angallannerni ajutoornikkut ajutoornertigullu allatigut toqusimasut.

Aqqusinermi angallannerni ajutoornerit	2003	2004	2005	2006	2007
Amerlassusii	2	0	1	1	0

XIV.C.5. Pinerluuteqarnerup nassatarisaanik toqusartut

Peqqissutsimik Nakkutilliisup oqaatigaa inuit pingasut 18-it inorlugit ukiullit pinerlunnerup nassatarisaanik toqusimasut.

Meeqqanik inuusuttunillu toqutsinerit	2003	2004	2005	2006	2007
Amerlassusii	1	1	1	0	0

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussartik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermit Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniuttussaavaat.

XIV.C.6. imminortarneq

Inuusuttut 18-it inorlugit ukiullit imminortarnerat piffissami 1998-imit 2002-mut ingerlasumi

imminortarnermut sanilliullugu allannguuteqanngilaq. Inuusutut 18-it inorlugit ukiullit imminortut amerlassusiat innuttaasunut katillugit 56.648-nut⁵ inuusuttunullu katillugit 16.600-it missaanniittunut sanilliullugu annertooujussuuvoq. Kisitsisit Peqqissutsimik Nakkutilliisoqarfimmeersuupput, tassami toqusut toqunermullu pissutaasut tamarmik tassunga nalunaarutigineqartarmata.

Imminornerit	2003	2004	2005	2006	2007
Amerlassusii	5	6	4	8	8

Namminersornerullutik Oqartussani Inuttaasut Peqqissusiannut Qitiusoqarfik imminornernik pinaveersaartitsinermik suliniutit ingerlatallu assigiinngitsut aqutigalugit ukiuni arlaqalersuni suliaqarsimavoq. Kalaallit Nunaanni imminornernik pinaveersaartitsinermi nuna tamakkerlugu iliusissatut ataqatigiinneqartutut siunnersuut siulleg 2004-mi suliarineqarsimavoq, taannalu Inatsisartut 2004-mi ukiakkut ataatsimiinnerminni suliaralugu akueraat.

2005-mi upernaamiilli suliniutit arlallit aallartisarneqarsimapput, taakkulu najukkani ataasiakkaani inuit tamatuminnga suliaqartut nukissaqartutullu sulisut nukittorsarneqarnissaat tapersorneqarnissaallu siunertaraat. Kommunit tamarmik, Qaanaaq kisiat pinnagu, tikinneqarsimapput. Upernavimmi inuusuttut arlallit imminornerisa kingornatigut Naalakkersuisut 2007-imi immikkut ittumik suliniuteqarput. Aammattaaq imminornernik pinaveersaartitsineq kommunini imminornernik pinaveersaartitsinermut siunnersortinik ilinniartitsinermi nutaami qulequttatut ilaavoq, pinaveersaartitsinermik suliaqarnermi ilisimasassanik sakkussannillu tunioraanissaq siunertaralugu.

2007-mi augustimi inunnut inuunerminni oqimaatsunik atugaqarnerminni tapersorneqarnissamik pisariaqartitsisunut oqarasuaatikkut siunnersuisarfik kinaassuseq oqaatiginngikkaluarlugu nuna tamakkerlugu saaffigineqarsinnaasoq pilersinneqarpoq. Oqarasuaatikkut siunnersuisarneq taanna "Attavik 146"-mik ateqarpoq, inunnillu suliamik ilinniagaqarsimasunit aammattaarlu nalaataqarnerlussimasunik siunnersuinermik pikkorissarsimasunit ingerlanneqarluni. Oqarasuaat pingasunngornermi aamma arfininngornermi nal. 19-imit 22-mut ammasarpoq. "Attavik 146"-mut sianernej akeqanngilaq.

---

⁵) Innuttaasut 1. januar 2007-imi amerlassusiat, Naatsorsueqqissaartarfik.

Quppersakkanik inuusuttut imminorniartutut pissusilersortut inuusuttullu ingerlalluartut pillugit paasissutissanik misissuinermit ”Kalaalit Nunaanni inuusuttut 2004-mi atugaat”-neersunik imalik MIPI, meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasanik katersivik, suleqatigalugu saqqummersinneqarpoq, misissuinerlu taanna Statens Institut for Folkesundhedip ingerlassimavaa. Nalunaarusiap aappaa ”Inuusuttut ingerlalluartut pillugit allakkiaq”-mik ateqarpoq. Aappaa ”Kalaallit Nunaanni inuusuttut akornanni imminorniarluni eqqarsaatit imminoriaraluarnerillu pillugit allakkiaq”-mik ateqarpoq.

Naalackersuisut nunat tamat akornanni suliffeqarfinnik imminornissamik pinaveersaartitsinermik suliaqartunik suleqateqarput. Tassani suliffeqarfinnut taamaattunut attaveqarnek nunani issittumiittuni allani immikkut eqqumaffigineqarpoq. Aammattaaq PAARISA ataatsimeersuarnerni sulitigalunilu ataatsimiittarnerni misilittakkanik paarlaaqatiginnittarsimavoq attaveqatigiiffiliorsimallunilu imminornermik pinaveersaartitsiniarluni sulinermik nukittorsaasinnaasumik.

Suliniummik naliliineq Alaskami aamma Nunavumi siunnersortinit marlunnit ingerlanneqarpoq. Nalunaarusiaq 2008-p qiteqqunnerani saqqummerpoq.

XIV.D. Meeqqap isumaanik ataqqinnineq (Artikel 12)

Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnek pillugu inatsit nutaaq Folketingip 8. april 2008-mi akueraa. Inatsit taanna (inatsit nr. 305, 30. april 2008-meersoq) 1. januar 2010-mit atortuulissaaq. Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarnek pillugu Ataatsimiititaliarsuup Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnek pillugu isumaliutissiissummini nr. 1442/2004-mi siunnersuutai kaammattuutaalu inatsimmi tassani tunngavigineqarput.

Eqqartuussiviup suliani pinerluttulerinermut tunngasuni aalajangersimasuni, tassa suliani pinerluttulerineq pillugu inatsimmi annersaanermut annersaanissanilluunniit qunusaarinermut tunngasut aalajangersakkanik aalajangersakkanillu allanut unioqqutitsinermut tunngasuni, pinerluffigineqartoq eqqartuussisarnek pillugu inatsimmi § 333 tunngavigalugu illersuisulissavaa. Suliani meeqqanik 15-it inorlugit ukiulinnik kinguaassiuutitigut pinerluffiginninnermut tunngasuni illersuisoq taamaattoq toqqarneqartartussaavoq. Illersuisoq tassaasinnaavoq isumaginninnermik ingerlatsivimmi sulisoq imaluunniit inuk pinerluffigineqarsimasunik nakkutilliisoqarfimmit nutaameersoq.

Illersuisup suliaasaanut ilaasinnaavoq pinerluttulerinermik suliap ingerlasimaneranik pinerluffigineqarsimasumut ilisimatitsineq, illersuisorlu pinerluffigineqarsimasoq peqatigalugu, suliap eqqartuussivimmi suliarineqarnerani aamma suliamik paasiniaanermi, soorlu pinerluffigineqarsimasup politiinit apersorneqarnerani, peqataasinnaavoq. Aammattaaq illersuisup pinerluffigineqarsimasoq eqqugaasunut neqeroorutinik piusunik ilitsersortussaavaa, soorlu tarnip pissusiinik ilisimasalimmit ikiorneqarsinnaanermik il.il.

XIV.D.1. Angajoqqaatut oqartussaassuseqarnek meeravissartaarnerlu pillugit aalajangiinerni meeqqap isumaanik tusarniaasarnek

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.C.4. innersuussutigineqarpoq, tassanilu erseqqissarneqarluni meeraq isumaanik tusarniaavigineqanngitsoorsinnaasoq, tusarniaaneq meeqqamut ajoqutaassasoq imaluunniit suliap aalajangiivigineqarneranut sunniuteqarnavianngitsoq ilimagineqarpat. Meeqqap inerisimassusia nalilersorneqassaaq, tusarniaanerlu meeqqamik ajoqusiissasoq naliliisoqarpat tusarniaasoqassanngilaq. Meeraq tamatuma saniatigut oqaaseqaateqarumanngissinnaajuassaaq.

XIV.D.2. Meeravissartaartarneq

Kalaallit Nunaanni meeravissartaartarneq pillugu malittarisassat Danmarkip nalunaarusiaani siullermi immikkoortumi VI(g)-mi Danmarkimi inatsiseqartitsinermi malittarisassat allaaserineqartut assigai.

XIV.D.3. Angajoqqaatut oqartussaassuseqarnek najoqatigiittarnerlu

Kalaallit Nunaanni angajoqqaatut oqartussaassuseqarnek najoqatigiittarnerlu pillugit suliani meeqqat isumaannik tusarniaasarnek nammineersinnaassuseqarnek pillugu inatsisikkut aalajangersarneqarpoq, tassanilu aalajangersarneqarpoq angajoqqaatut oqartussaassuseqarnek imaluunniit najoqatigiittarneq pillugu suliami aalajangiisoqannginnerani meeraq 12-inik ukioqalereersimasoq oqaloqatigineqartassasoq. Taamaattorli oqaloqatiginnittoqanngitsoorsinnaavoq, taamatut oqaloqatiginninneq meeqqamut ajoqutaassasoq imaluunniit suliap aalajangiivigineqarneranut sunniuteqarnavianngitsoq ilimagisariaqarpat.

Kalaallit Nunaata Eqqartuussiviata oqaatigaa najukkani ataasiakkaani eqqartuussiviit – kredsretsini taaneqartartut – suliani angajoqqaatut oqartussaassuseqarnermut aamma najoqatigiittarnermut tunngasuni meeqqanik 12-nik ukioqalereersimasunik aamma oqaloqateqartartut. Meeraq oqaloqatigineqassanersoq aalajangiiniarnermi meeqqap qanoq inerisimassusia apeqqutaasarpoq. Ilaatigut meeqqat arfineq pingasunik qulingiluanilluunniit ukioqalersimasut oqaloqatigineqartartut. Meeqqat isumaannik tusarniaaneq suliassaqarfiuvoq kredsretsit eqqumaffigisaat, meeqqallu isumaannik tusaarniaasernerit eqqartuussisunik ilinniartitsineri nutaami 2008-mi ukiakkut aallartinneqarnissaa naatsorsuutigineqartumi ilaatinneqassapput.

XIV.D.4. Ateq

Inuit aqqi pillugit inatsit nr. 193, 29. april 1981-imeersoq malillugu, Kalaallit Nunaannut atuuttoq, meeqqat aqqaneq marluk sinnerlugit ukiullit aterminnik allannguineri akuersissuteqartussaapput.

XIV.D.5. Meeqqat inuusuttullu peqatigiiffii

Meeqqat inuusuttullu pillugit peqatigiiffiit 27-t missaat Kalaallit Nunanni Namminersornerullutik Oqartussat ilisimasaqarfigaat.

Meeqqat inuunerissut peqatigiiffiat Sorlak Kalaallit Ilinniagaqartut Kattuffiat, K.I.K. Angajoqqaarsiat peqatigiiffiat Nuuk ICC Røde Kors Kalaallit Nunaat Red Barnet Kalaallit Nunaat Spejderit Kattuffiat Atassutip Inuusuttai Nuuk	150-inik ilaasortalik 500-inik ilaasortalik 30-nik ilaasortalik 320-nik ilaasortalik 21-nik ilaasortalik
Atassutip Inuusuttai Upernavik Inuit Ataqaqiiit's ungdomsorganisation Siumut Inuusuttunut Suleqatigiiffiisa Nanuaq Timersoqatigiit Kattuffiat Igalaq Ungdoms Forum Inuit Youth International SUKORSEQ	14-inik ilaasortalik 15-inik ilaasortalik 150-inik ilaasortalik 7445-nik ilaasortalik 2252- inik ilaasortalik

Kalaallit Ilinniagaqartut Kattuffiat, K.I.K.	500-nik ilaasortalik
NAIP-p inuusuttai	21-nik ilaasortalik
Sanningasup Tungujortup Inuusuttai	45-nik ilaasortalik
Ikinngutivut, Alluitsup-Paa Meeqqat Inuusuttullu	45-nik ilaasortalik
Peqatigiiffiat	32-nik ilaasortalik
Inuusuttut Peqatigiit, Upernavik Kujalleq	40-nik ilaasortalik
Ukkusissani Kalattoortartut Peqatigiiffiat	20-nik ilaasortalik
Festival-ip Inuusuttai, Uummannaq	35-nik ilaasortalik
Meerartai "Avalequt"	29-nik ilaasortalik
Inuusuttut Peqatigiit "Siut Isse", Kitsissuarsuit	27-nik ilaasortalik

XIV.D.6. Atuarfiit atuartut siunnersuisoqatigiivinik arlaannaannuulluunniit attuumassuteqanngitsunik siunnersuisoqatigiillit

Kalaallit Nunaanni atuarfiit tamarmik atuartunik arlaannaannuulluunniit attuumassuteqanngitsunik siunnersuisoqatigeeqarput. Immikkoortoq XIII.A. takuuk.

XV. Kiffaanngissuseqarnissamik pisinnaatitaaffiik (Artikel 7, 13-17 aamma 37 (a))

XV.A. Inunngornermi inunnik nalunaarsuiffimmi nalunaarsorneqartarneq (Artikel 7)

Kalaallit Nunaanni meeqqat tamarmik inunngornermini nalunaarsorneqartussaapput.

Aammattaaq Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.D.1. innersuussutigineqarpoq.

XV.A.1. Ataassarsiuussisarneq

Kalaallit Nunaanni ataassarsiuussisarneq pillugu malittarisassat Danmarkip nalunaarusiaani siullermi immikkoortumi V(c)-mi Danmarkimi inatsiseqartitsinerneq malittarisassat allaaserineqartut assigaa.

XV.B. Kiffaanngissuseqarluni oqalussinnaatitaaneq (Artikel 13)

Tunngaviusumik Inatsit eqqarsaatigalugu Danmarkip piffissakkaartumik siullermik nalunaarusiaani immikkoortoq V(c) innersuussutigineqarpoq.

XV.B.1. Inuusuttut inatsisartui

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.D.3.a. innersuussutigineqarpoq.

XV.C. Meeqqap kiffaanggissuseqarluni eqqarsarsinnaatitaanera, nalunngeqatiginnissuseqarsinnaatitaanera upperisaqarsinnaatitaaneralu (Artikel 14)

Tunngaviusumik Inatsit eqqarsaatigalugu Danmarkip piffissakkaartumik siullermi nalunaarusiaani immikkoortoq V(f) innersuussutigineqarpoq.

XV.D. Meeqqap kiffaanggissuseqarluni peqatigiiffeqarsinnaatitaanera (Artikel 15)

Tunngaviusumik Inatsimmi §§-it 78 aamma 79 eqqarsaatigalugit Danmarkip piffissakkaartumik siullermik nalunaarusiaani immikkoortoq V(c) innersuussutigineqarpoq.

XV.E. Meeqqap namminerisaminik ilaqutariinnilu inuuneqarsinnaatitaanera (Artikel 16)

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.D.6. innersuussutigineqarpoq.

XV. F. Meeqqap paasissutissinneqarsinnaatitaanera (Artikel 17)

Kalaallit Nunaanni meeqqat tamarmik inunngornerminni nalunaarsorneqartussaapput.

Aammattaaq Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.D.1. innersuussutigineqarpoq.

XV.G. Meeqqap anniartitaanermut allatullu nikanarsaataasumik pineqarnernut illersugaanera (Artikel 37 (a))

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortoq X.D.8. innersuussutigineqarpoq. Tassani paasissutissiisussaataaneq erseqqissarneqarpoq.

Paasissutissiisussaataaneq

Angajoqqaat meeqqaminnut akisussaaffeqarnerisa saniatigut Kalaallit Nunaanni innuttaasut tamarmik ataatsimut isigalugit meeqqanut inuusuttunullu akisussaaffeqarput. Tamanna ilaatigut kialuunniit paasissutissiisussaataaneratigut saqqummerpoq, tamannalu isumaqarpoq kikkut

tamarmik pisussaaffeqartut pissutsinik meeqqat inuusuttullu peqqinnerinik ineriartornerinilluunniit ulorianartorsiortitsisunik kommunimut maluginneqqusinissaminnut. Inuit isumaginnittoqarfimmi, atuarfimmi imaluunniit peqqinnissaqarfimmi atorfeqartitaasut meeqqap ikiorneqarnissaminik pisariaqartitsineranik paasisaqarunik kommunalbestyrelsimut nalunaarutiginninnissaminnut annertusisamik pisussaaffeqarput.

Meeqqat inuusuttullu eqqarsaatigalugit pingaartumik kommunit aalajangiisuusumik inissisimapput, tassami alliarturnermi atugassanik meeqqat inuusuttullu ineriartornerannik, atugarissaarnerannik nammineersinnaannerannillu siuarsaasunik pilersitsinissaq kommunit akisussaaffigimmassuk. Kommunip pissutsinik meeqqat inuusuttullu inuunerminni atugaannik nakkutilliisuupput, matumani atuarfinnik paaqqinniffinnillu meeqqat inuusuttullu najortagaannik nakkulliineq ilanngullugu eqqarsaatigalugu. Kommunimi meeqqat ingerlanerliorpata ikiorneqarnissamilluunniit pisariaqartitsippata iliuseqarnissaq kommunit sulissaraat. Ilaqutariinnik meerartalinnik pitsaanngitsumik ingerlasunik ikiorsiinermi immikkut ittumik atuartitsinermit angerlarsimaffiup avataanut pinngitsaaliissutaasumik inissiinermut ilaatinneqarput.

XV.G.1. Anniartitsisarneq

Kalaallit Nunaanni inunnik anniartitsisarneq atorneqanngilaq.

XV.G.2. Meeqqanik inuusuttunillu sakkortuuliorfiginnilluni inuppalaanngitsumik nikanarsaasumillu pinnittarneq

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussartik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermit Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniuttussavaat.

XV.G.3. Annersaanikkut unioqqutitsinerit eqqartuussivikkut allatulluunniit malersuinikkut aalajangiiffigineqarsimasut

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussartik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermit Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniuttussavaat.

XV.G.4. Immikkut malitseqartitsiviginninneq isumaginninnerlu

Meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaatigut aalajangersarneqarpoq kommunalbestyrelsi meeqqanut inuusuttunullu ilaatigut makkuninnga ikiorsiisoqarnissaanik aalajangiisinnaasoq:

- pissutsit meeqqap atugai eqqarsaatigalugit isumaginninnermi sulisunik ikiorneqarnermik,
- meeraq ulluunerani neqeroorummut, inuusuttut klubbianni, ilinniartitsinnermi assigisaaniluunniit, ilinniarnermi sulinermik misiliinnermi peqataassasoq, perorsaanikkut angerlarsimaffimmiluunniit allatigut tapersersorneqassasoq, ilaqutariinnik katsorsaanermi assigisaanilluunniit tapersersuinnermi peqataassasoq, soorlu meeqqap, angajoqqaatut oqartussaassuseqartup ilaqutaasullu allat ulloq unnuarlu paaqqinniffimmiinnerisigut, imaluunniit ilaqutariinni paarisassanngortitsinikkut assigisaatigulluunniit
- oqilisaassiniarluni ulloq unnuarlu paaqqinniffimmiinneq ilaqutariinnilu paarisassanngortinneqarneq assigisaaluunniit
- angajoqqaatut oqartussaassuseqartup meeqqamik angerlarsimaffiup avataanut inissiinnermut atatillugu tapersersortitut ikiortilerneqarnera
- inuttut namminerisamik siunnersortiliineq, tak. § 16
- atuartut ineqarfianni nerisaqarfiutigisumiinnermut efterskolimiinnermulluunniit aningaasatigut tapersiineq
- meeqqamik angerlarsimaffiup avataanut inissiineq, soorlu ulloq unnuarlu paaqqinniffimmut imaluunniit ilaqutariinnut meeqqap immikkut pisariaqartitaanik matussusiiinnaasutut isigineqartunut paarisassanngortitsilluni inissiineq
- angerlartitsinerup kingornatigut nangittumik ikiorsiineq.

Angajoqqaatut oqartussaassuseqartoq taamaaliornissaminut nammineq akissaqanngippat aningaasartuutitut qulaani ikiorsiissutit kingunerisaannut aningaasatigut ikiorsiisoqassasoq kommunalbestyrelsi aalajangiisinnaavoq.

Tamatuma saniatigut ulloq unnuarlu paaqqinniffiit meeqqanik inuusuttunillu sumiginnaaneq pissutigalugu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasunik immikkut isumaginnittarput. Meeqqat inuusuttullu qassit immikkut taamatut isumagineqarsimanerat pillugu kisitsisunik peqanngilaq. Meeqqat inuusuttullu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut eqqarsaatigalugit immikkoortoq XVI.4.a. takuuk.

XV.G.5. Paaqqinniffinni annersaasinnaaneq pinaveersimatinniarlugu iliuitsit

Meeqqat inuusuttullu ulloq unnuarlu paaqqinniffinniittut pissaanermik ullumikkut atuiffigineqarsinnaapput. Taamaattorli pissaanermik atuisarneq killilerujussuuvoq, tassaaginnarlunilu meeqqamik aalaakkiilluni tigumminnisinnaaneq meeqqamillu inimut allamut nuutsitsisinnaaneq. Kanngunarsaasumik, kanngusutsitsisumik imaluunniit allatut nikanarsaasumik pinninneq inerteqqutaavoq, taamatuttaarlu timikkut annersitsilluni pillaaneq inerteqqutaalluni. Meeqqat inuusuttullu immikkoorsimatinneqarnissaat ineeqqaniluunniit parnaarusimaneqarnissaat inerteqqutaavoq, kiisalu paaqqinniffiup ulluunerani parnaarsimatinneqarnissaa inerteqqutaalluni.

Ulloq unnuarlu paaqqinniffimmi pissaanermik atuisoqarnerit tamaasa tamanna ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut tunngasuni qullersaasutut oqartussaasumut ingerlaannaq nalunaarutigineqartussaavoq. Meeqqat inuusuttullu ulloq unnuarlu paaqqinniffinniittut pissaanermik atuiffigineqarsimagunik naammagittaalliuutitut suliassanngortitsinissaminnut aamma periarfissaqarput.

XVI. Ilaqutariittut inuuneqarsinnaatitaaneq allatullu isumagineqarsinnaatitaaneq (Artikel 5, 9-11, 18, imm. 1 aamma 2, 19, 21, 25, 27, imm. 4 aamma 39)

XVI.A. Ilaqutariinnik tapersersuineq (Artikel 5 aamma 18 (1 aamma 2))

Paasissutissat 2005-imeersut paasissutissatut nutaajunerpaasut malillugit Kalaallit Nunaanni inoqutigiit 22.088-iupput, taakkunanngalu 8276-ini meeqqat najugaqarput, tassa inoqutigiit tamarmiusut 37,4 procentiinut napertuuttut. Inoqutigiit meerartallit nalinginnaanerpaat tassaapput inoqutigiit marlunnik inersimasortallit ataatsimillu meerartallit. Anaana kisermaat ataatanit kisermaanit amerlanerupput⁶.

Inoqutigiit assigiinngitsut	2003 pct.	2004 pct.	2005 pct.
Meerartanngitsut	61,7	62,2	62,2
1-mik meerartallit	15,9	15,9	16
2-nik meerartallit	12,3	11,9	12,1
3-nik amerlanerusunilluunniit meerartallit	10	9,6	9,4

⁶) Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit kisitsisitigut paasissutissat, 2007-2008.

Inersimasut 2, meerartaqanngitsut	18,9	19,1	19,2
Inersimasut 2, 1-mik meerartallit	7,9	7,9	7,8
Inersimasut 2, 2-nik meerartallit	7,5	7,1	6,9
Inersimasut 2, 3-nik amerlanerusunilluunniit meerartallit	6,4	5,9	5,7
Arnaq kisermaaq meerartaqanngitsaq	12,7	13,1	12,9
Arnaq kisermaaq, 1-mik meerartalik	3	2,9	3,1
Arnaq kisermaaq, 2-nik meerartalik	1,6	1,6	1,6
Arnaq kisermaaq, 3-nik amerlanerusunilluunniit meerartalik	0,9	0,9	0,9
Angut kisermaaq, meerartaqanngitsaq	23	22,9	23,1
Angut kisermaaq, 1-mik meerartalik	0,9	0,9	0,9
Angut kisermaaq, 2-nik meerartalik	0,4	0,5	0,5
Angut kisermaaq, 3-nik amerlanerusunilluunniit meerartalik	0,1	0,1	0,1

XVI.A.1. Ingerlatat angajoqqaat akisussaaffiannut perorsaanermullu sammititaasut

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaani nalunaarusaani 2003-meersumi immikkoortoq X.E.1.a. aamma innersuussutigineqarpoq. Kommunalbestyrelsi meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaat tunngavigalugu aalajangiisinnaavoq pissutsit meeqqap atugai eqqarsaatigalugit meeqqat inuusuttullu isumaginninnikkut sulisumit ikiorserneqassasut, a-ngerlarsimaffimmi suliatigut perorsaanikkut allatigulluunniit tapersersuisoqassasoq imaluunniit ilaqutariit katsorsarneqassasut allatulluunniit tapersersorneqassasut. Tamakku tamarmik angajoqqaatut oqartussaassuseqartup meeqqamik isumaginnittutut inissisimanermini ikiorneqarnissaanik siunertaqarput. Kommunalbestyrelsi taamatuttaaq aalajangiisinnaavoq meeraq angerlarsimaffiup avataanut inissinneqassasoq, soorlu ulloq unnuarlu paaqqinniffimmut inissinneqassasoq imaluunniit ilaqutariinni paarisassanngortinneqassasoq.

Kommunalbestyrelsip angajoqqaat meeqqallu makkuninnga neqerooruteqarfigisinnaavai:

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoqarfik tarnip pissusiinik ilisimasalimmik atorfinitsitsisimavoq, taassumalu kommunit ajoqusernarmik kingunerlutsitsinermik nalaataqartoqarsimatillugu kommunimi ajornartoornermi tarnip pissusiinik ilisimasillip ikiunneratigut ikiorsiinnermik ikiorsersinnaavai. Suliassat ilaat tassaavoq kommunit najukkani

ataasiakkaani alianartunik pisoqarsimatillugu upalungaarsimasuutunik ineriartortisineranni kommunimut ikiorsiineq, tassanilu tarnip pissusiinik ilisimasalittut atorfiit marluk pilersinneqarsimapput. Suliassaqarfik taanna sulii ineriartortinneqarpoq.

Naalakkersuisut 2007-imit aallartittumik ilaqutariinnut højskolinik pilersitsineranut atatillugu kommuninut tapiissuteqartarsimavoq. Ilaqutariinnut højskolit ingerlanneqartarput ilaqutariit ataasiakkaat nukittorsarniarlugit, ilaqutariillu tassani ajornartorsiutitik pillugit allanik oqaloqatiginninnissaminut periarfissaqarlutik.

Kommunit Ilaqutariinnik Katsorsaaviit aqutugalugit ilaqutariinnik sullissinerannut tapiissuteqartarnermik aqqissuussineq Naalakkersuisut 2006-imi aallartippaat. Naalakkersuisut atorfeqartitaasup ilaqutariinnik katsorsaanerup siunnersuinerullu iluanni suliassanik ingerlatsisup akissarsiaanut tapiissuteqartarput. Ilaqutariinnik katsorsaaviit ilaatigut ulluunerani neqeroorutunik, ilaqutariinnik oqaloqatiginninnermik, meeqqanik oqaloqatiginninnermik ilaqutariinnullu immikkut ittunik pisariaqartitsisunut suliniutinik immikkut ittunik ingerlataqartarput. Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoqarfik Ilaqutariinnik Katsorsaavinnik 2007-imi isumasioqatigiissitsivoq. Nuummi, Aasianni, Tasiilami, Narsami Maniitsumilu ilaqutariinnut katsorsaavinnik pilersitsisoqarsimavoq.

Naalakkersuisut isumaginninnermut tunngasuni pinaveersaartitsiniarluni suliniutinut assigiinngitsunut ukiut tamaasa tapiissuteqartarput. Tapiissutitigut nammineq piumassuseq tunngavigalugu sulisut, soqutigisaqatigiiffittut suliniaqatigiit kommunillu suliniutaat tapersorsorneqartarput. Tapiissuteqartarnermik aqqissuussineq taanna 2003-mili allannguuteqarsimanngilaq. Tapiissutit makkununga atorneqartarput:

- Arnat meeqqallu annersaanermit eqqugaasimasut qimarnguii
- Isumaginninnikkut immikkut neqeroorutit/naapittarfiit
- Nammineq piumassuseq tunngavigalugu suliniaqatigiiffinnut tapiissutit
- Ingerlatanut immikkut ittunut (peqatigiiffinnut suliniaqatigiiffinnullu) tapiissutit

Ilaqutariinnik siunnersuisarfik kinaassutsimik isertuussilluni saaffigineqarsinnaasoq 2006-imi pilersinneqarpoq, tassanilu sullissisut angajoqqaanik ilaqutariinnillu tapersorsorneqarnissamik,

ilitsersorneqarnissamik siunnersorneqarnissamillu pisariaqartitsisunik oqaloqatiginninnermik suliaqartussanik atorfinitsitsisoqarsimavoq.

Ilaqutariinut naartusortalinnut ingerlataq Naalackersuisut 2006-imi aallartisarpaat. Ingerlataq ”Pilertortumik suliniuteqarneq” naartusunut sammititaavoq, tassanilu ilaqutariit meeqqamik alliarthonerani pisariaqartumik tapersersuisinnaannginnerat isumaginnissinnaannginnerallu ”tunngavissaqartumik pasitsaanneqarpat” taamatut suliniummik aallartitsisoqarsinnaalluni. Inoorlaanik peqqinnartumik ineriartortitsisinnaanngortinniarlugit ilaqutariit taperserneqartussaapput. Ingerlataq taanna Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalackersuisoqarfimmi, kommunimi, peqqinnissaqarfimmi suliffeqarfinnilu allani susassaqartuni oqartussaasut assigiinngitsunik suliallit suliniuteqarnikkut suleqatigiiffigaat.

XVI.A.2. Ilaqutariinnik meeqqanillu sullissineq

Kalaallit Nunaanni meeqqat ilaqutariillu tamarmik soorlu ulluunerani paaqqinniffinnik, ulluunerani angerlarsimaffinni paarsisartunik, sunngiffimmi aaqjissuussinernik atuareernermilu ornittakkanik atuinissaminnut periarfissaqarput.

Paaqqinniffiit⁷	Amerlassusii	Inissat
Meeraaqqeriviit	19	736
Meeqqeriviit	16	834
Meeraaqqeriviit/meeqqeriviit ukiumikkut akuleriiffiusut	46	2206
Kommunini ulluunerani angerlarsimaffinni paarsisitsiviit	58	231
Meeraaqqeriviit + meeqqeriviit namminersortut	4	84
Katillugit	85	4091

Taakkua saniatigut meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni isumaginninnermi perorsaanikkut immikkut neqeroorutit misileraallunilu ingerlatat arlallit piupput. Taakku pisortat tapiissutaasigut tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit aningaasalersorneqarput. Tapiissutit ingerlatsinnermut aningaasartuutissatut missingersuutigineqartut 1/3-iisut amerlatigisinnaapput.

Naapittarfiit uku 2007-imi tapiiffigineqarsimapput:

⁷) KIIP, oktober 2007

Nanortalik:	Pilutaq	234.000 kr.
Alluitsup Paa:	Sikkersoq	237.000 kr.
Nuuk:	Mælkebøtten	1.404.000 kr.
Ittoqqortoormiini	Kutsadda:	200.000 kr.-nik.

Tasiilami Amarngivat kiisalu Kulusummi Kuummiunilu immikkoortortaarfii: 652.000 kr.-nik.

Qaanaami Red Barnet meeqqanut inuusuttunullu naapittarfeqarpoq tapiissutiniq qinnuteqaateqarsimanngitsumik.

Nuummi, Aasianni, Tasiilami, Narsami Maniitsumilu ilaqtariinnik katsorsaaviit pilersinneqarsimapput.

XVI.B. Meeqqat sumiginnaasunik angajoqqaanngitsut (Artikel 9)

XVI.1. Meeqqap angajoqqaallu avissaartinneqarnerat

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortut X.E.2. aamma X.E.2.a. innersuussutigineqarput, taakkunanilu pisunut naapertuuttumik iliuuseqartarneq erseqqissarneqarpoq, tak. immikkoortoq XIV.B, meeqqamut pitsaanerususaaq eqqarsaatigalugu.

Innuttaasunit 18-init inorlugit ukiulinnit tamarmiullutik 16.603-iusunit meeqqat inuusuttullu katillugit 1152-it angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimapput. Taakku procentinngorlugit 6,9 procentiupput.

6,9 procentit taakku amerlanersaat sumiginnaaneq pissutigalugu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasuupput.

XVI.B.2. Meeqqat eqqartuussiviup aalajangiineratigut angajoqqaaminnit avissaartinneqarsimasut qassiussusii

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussartik Danmarkimi Inatsisunik Atortitsinermut Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniuttarpaat.

XVI.B.3. Meeqqanik angajoqqaanit isumagineqanngitsunik inissiisarfittut paaqqinniffiit

Paaqqinniffiit pillugit ataani naatsorsuutini Inatsisartut Aningaasanut Inatsisaat aallaavigineqarpoq, 2003 pillugu naatsorsuineq eqqaassanngikkaanni, tassanimi inissat amerlassusiligaanerat pillugu kisitsisit Ulloq Unnuarlu Paaqqinniffiit Ukiumoortumik Nalunaarutaanni kisitsisinik tunngaveqarmata, tassami kisitsisit taakku Inatsisartut 2003-mi Aningaasanut Inatsisaanni takuneqarsinnaan-ngimmata. Meeqqamut ataatsimut naatsorsuullugu sulisut eqqarsaatigalugit ukiuni 2004-mi, 2005-imi, 2006-imi 2007-imilu atorfiit qassiussusissaannik aalajangersakkat pineqarput.

2003 eqqarsaatigalugu kisitsisinik meeqqamut ataatsimut naatsorsuullugu sulisut qassiussusissaannik aalajangersakkanut tunngasunik tutsuviginartumik peqanngilaq. Ukiuni ataani taaneqartuni tamani ataatsimut atuuttoq tassaavoq meeqqanik inuusuttunillu ulloq unnuarlu paaqqinniffinni atorfiit pilersinneqartussatut aalajangersarneqartut procentinngorlugit ilarpassuisa sulisunik ilinniagaqarsimanngitsunik inuttaqartinneqarnerat, sulisullu ilinniagaqarsimasut ilinniagaqarsimanngitsullu taarseraattorujussuunerat.

Nuna tamakkerlugu ulloq unnuarlu paaqqinniffiit saniatigut kommunit pingasut ulloq unnuarlu paaqqinniffinnik pilersitsisimapput:

Tupaarnaq Nuup Kommunianiittoq meeqqanut 18-it inorlugit ukiulinnut qulingiluanut inissalik
Minibo Upernaviup Kommunianiittoq meeqqanut 18-it inorlugit ukiulinnut arfinilinnut inissalik
Tasiiga Narsap Kommunianiittoq meeqqanut 18-init inorlugit ukiulinnut arfinilinnut inissalik.

Aammattaaq nuna tamakkerlugu ulloq unnuarlu paaqqinniffiit kommuninilu ulloq unnuarlu paaqqinniffiit saniatigut ulloq unnuarlu paaqqinniffiit imminnut pigisut sisamat piupput:

IMP Nuummiittoq meeqqanut inuusuttunullu arfinilinnut inissalik
IMP Maniitsumiittoq meeqqanut inuusuttunullu qulinut inissalik
Tûgdlik Nuummiittoq meeqqanut inuusuttunullu qulinut inissalik
Illu Paarsivik Qaqortumiittoq meeqqanut inuusuttunullu 18-inik inissalik

Ulloq unnuarlu paaqqinniffinni imminnut pigisuni kommunillu ulloq unnuarlu paaqqinniffiutaanni meeqqamut ataatsimut naatsorsuullugu qassinik sulisoqarnissamik aalajangersakkat pillugit paasissutissanik massakkut peqanngilaq, taamaattumillu meeqqanut ataatsimut naatsorsuullugu

sulisut qassiunerannik ataani naatsorsuutit taamaallaat nuna tamakkerlugu ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut tunngasuupput.

Nunap immikkortua	Paaqqinnfiit qassiussusiat/inissat qassiussusissaat	Paaqqinnfiit qassiussusiat/inissat qassiussusissaat	Paaqqinnfiit qassiussusiat/inissat qassiussusissaat	Paaqqinnfiit qassiussusiat/inissat qassiussusissaat	Paaqqinnfiit qassiussusiat/inissat qassiussusissaat
	2007	2006	2005	2004	2003⁸
Aavannaa	2 / 38	2 / 38	2 / 38	2 / 33	2 / 33
Qeqqa	1 / 9	3 / 30	3 / 33	2 / 25	2 / 25
Tunu	4 / 85	5 / 97	5 / 95	5 / 95	5 / 89
Kitaa					
Kujataa	1 / 19	1 / 19	1 / 19	1 / 17	1 / 14

Paaqqinniffiup aqqa	Meeqqamut ataatsimut sulisut	Meeqqamut ataatsimut sulisut	Meeqqamut ataatsimut sulisut	Meeqqamut ataatsimut sulisut	Meeqqamut ataatsimut sulisut
	2007	2006	2005	2004	2003
Meeqqat Angerlarsimaffiat, Uummannaq	1,4	1,4	1,4	1,3	
Sarliaq, Ilulissat	1,4	1,4	1,2	1,4	
Uulinermiut, Nuuk	1,5	1,5	1,5	1,3	
Meeqqat Illuat, Nuuk	1,7	1,7	1,7	1,5	
Angerlarsimaffik, Aja, MATU niviarsiaqqanut ingerlataq ilanngullugu	2,0 / 2,4	2,0 / 2,4	2,0 / 1,9	2,8 / 2,8	
Røde Kors Børnehjem, Nuuk	1,2	1,2	1,2	1,2	
Prinsesse Margrethes Børnehjem, Tasiilaq	1,3	1,3	1,3	1,4	
Gertrud Rasks Minde, Sisimuit		1,9	1,8	1,2	

⁸) Kisitsisit taakku Ulloq Unnuarlu Paaqqinniffiit Ukiumoortumik Nalunaarutaanneersuupput, tassami kisitsisit taakku 2003-mi Aningaasanut Inatsimmi taaneqarsimanngimmata, taamartuttaarlu meeqqamut ataatsimut naatsorsuullugu qassinik sulisoqarneq Aningaasanut Inatsimmi kisitsisaatigineqarani.

Qiviarfimmi Meqqat Anger- larsimaffiat, Sisimiut	2,7	2,7	2,0		
Innuusuttut Inaat, Qaqortoq	1,3	1,3	1,3	1,3	

XVI.C. Ilaqutariinnik qimaasunik kattutsitsineq (Artikel 10)

Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu ilaqutariinnik qimaasunik kattutsitsineq atorneqanngilaq.

XVI.D. Qimarngussineq (Artikel 11)

Kalaallit Nunaannit imaluunniit Kalaallit Nunaannut qimarngussisoqarsimannngilaq.

XVI.E. Angajoqqaatut akisussaaffik kiisalu angajoqqaanik ikiorsiisarneq (Artikel 18, imm. 1 aamma 2)

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani 2003-meersumi immikkoortut X.E.5. aamma X.E.5.a. innersuussutigineqarput, taakkunanilu angajoqqaanut aningaasatigut pisortanit ikiorsiissutit pillugit Inatsisartut peqqussutaatigut nutaakkut (pisortanit ikiorsiissutit pilugit Inatsisartut peqqussutaatigut nr. 15-ikkut, 20. november 2006-imeersukkut) 2007-imi ikiorsiineq erseqqissarneqarpoq, immikkoortoq XII.B. 1 takuuk.

Kalaallit Nunaanni angajoqqaatut oqartussaassuseqarneq najoqatigiittarnerlu pillugit malittarisassat Danmarkip nalunaarusiaani siullermi immikkoortumi IV-mi (d-mi) aamma immikkoortumik VI-mi (b-mi) Danmarkimi inatsiseqartitsinermik allaaserinninnermi pineqartut assigaat.

XVI.F. Atornerluineq sumiginnaanerlu (Artikel 19)

Kalaallit Nunaanni inuusuttuaqqat atoqatigineqarnissaannut 15-inik ukioqarneq ammut killissaliunneqarsimavoq, tak, pinerluttulerineq pillugu inatsimmi § 53.

Kalaallit Nunaanni politimesterip oqaatigaa unnerluussisarnermik suliaqarneq pillugu peqqusissut nutaaq 2008-mi atortuulersoq. Peqqusissut taanna suliani kanngutsaattuliornernut tunngasuni meeqqanik video atorlugu killisiuisarneq eqqartuussiviullu nakorsaanit misissuisarneq pillugu aalajangersakkani nutaanik imaqarpoq. Peqqusissummi tassani ilaatigut akuersissummik pissarsiniartarneq, kia video atorlugu killisiuisarnissaanik, killisiuinerup qanoq

piareersarneqarnissaanik, illersuisoq, pasisaasup unnerluutigineqartullu pisinnaatitaaffii, politiit illersortillu isumaqatigiinnngissuteqarnerat aamma eqqartuussiviup nakorsaata pinerluffigineqartumik qanoq iliorluni misissuinissaa pillugit malittarisassat aalajangersarneqarput.

Pingaartumik FN-ip Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliarsuata Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanic nalunaarusiaanut kaammattuutaanut 57(b)-mut atatillugu aammattaaq oqaatigineqarsinnaavoq inatsisikkut nr. 1186-ikkut, 7. december 2004-meersukkut pinerluttulerineq pillugu inatsimmi aalajangersagaq nutaaq imaattunik oqaasertaqartoq ilanngunneqarmat:

“§ 56 a. Meeqqanic atoqateqartarnermut tunngasut pillugit eqqartuunneqassaaq, kinaluunniit inunnik 18-it inorlugit ukiulinnik kanngutsaatsuliutitut assilisanik filmilianilluunniit, allatut kanngutsaatsuliutitut assigisaattulluunniit takuneqarsinnaasulianik siaruarterisoq.

Imm. 2. Aamma tamanna atuutissaaq kimulluunniit inunnik 18-it inorlugit ukiulinnik assilisanik filminilluunniit, allatut kanngutsaatsuliutitut assigisaattulluunniit takuneqarsinnaasulianik pigisaqartumut imaluunniit akiliuteqarnikkut tamakkuninnga ilisimannilersumut.

Imm. 3. Imm. 2-mi aalajangersakkami pineqanngilaq inuup 15-ileereersimasup assinganik kanngutsaatsuliutinik pigisaqarneq, inuk pineqartoq piginninnermut tamatumunnga isumaqataasimassappat.

Imm. 4. Aammattaaq eqqartuunneqassaaq kinaluunniit inummik 18-it inorlugit ukiulimmik piaaraluni tuniniagassatut allatulluunniit kanngutsaatsuliutitut assiliisoq, filmiortoq assigisaattulluunniit iliorluni tamakkuninnga siaruarterisoq.”

Kaammattuummut 57(b)-mut atatillugu oqaatigineqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni politiini video atorlugu killisiuisartussanic ingerlaavartumik ilinniartitsisoqarmat, politeeqarfinnilu sulisut meeqqanic il.il. kinguaassiuutitigut atornerluisunut tunngasunik pikkorissartitsinerni Danmarkimi politiit atuarianni ingerlanneqartuni peqataanissaminnut periarfissaqarmata, taamatuttaarlu politeeqarfinni ataasiakkaani pikkorissartitsinerit ingerlanneqatarmata.

XVI.G. Meeravissiararneq (Artikel 21)

Kalaallit Nunaanni meeravissiararneq pillugu malittarisassat Danmarkip nalunaarusiaani siullermi immikkoortumi VI(g)-mi Danmarkimi inatsiseqartitsinermik allaaserinninnermi pineqartut assigaaq.

Suliat meeravissartaarnermut tunngasut tamaasa Naalagaaffiup Kalaallit Nunaanni Sinnisaata isumagisarai. Naalagaaffiup Sinnisaa ilanngussaminik Danmarkimi ministereqarfimmut susassaqtumut toqqaannartumik tunniussisarpoq.

Meeqqap angajoqqaavisa aqqi isertuullugit meeravissartaarnermik suliat tamaasa Naalackersuisut isumagisaraat, ukiumullu agguaqatigiissillugit marlunnik taamatut meeravissartaartitsisoqartarluni. Kalaallit Nunaata iluinnaani meeravissartaartoqarsinnaavoq. Aammattaaq Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani immikkoortoq X.E.8. innersuussutigineqarpoq.

XVI.H. Inissiinerit pillugit aalajangiinernik ingerlaavartumik naliliisarnerit (Artikel 25)

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani immikkoortoq X.E.9. innersuussutigineqarpoq.

XVI.H.1. Inissiinerit

Angerlarsimaffiup avataanit inissiinerit nalunaarutigineqartut Naalackersuisut 2005-imi naatsorsorsimavaat. Angerlarsimaffiup avataanut inissiinerit kommuninit Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalackersuisoqarfimmut nalunaarutigineqartarput, 2005-ilu sioqqullugu meeqqanik inuusuttunillu 18-it inorlugit ukiulinnik inissiinerit tunngasuullutik.

Ulloq unnuarlu paaqqinniffiit ukiumoortumik nalunaarutaat malillugu ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut inissiinerit siullertut pissutaasartut tassaapput imigassamik imaluunniit hashimik atonerluineq, angajoqqaatut pisinnaassuseqannginneq pissutigalugu sumiginnaaneq, ataatsimut sumiginnaaneq aamma kinguaassiuutitigut innimiillioffiginninnerit/timikkut annersaanerit.

Innuttaasunit 18-it inorlugit ukiulinnit tamarmiullutik 16.603-iusunit meeqqat inuusuttullu 1152-it 2008-mi angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimapput.

Meeqqat 1152-it inissinneqarsimasut amerlanersaat ataavartumik inissinneqarsimasuupput, tassa imaappoq inissiineq meeqqap 18-inik ukioqalernissaata tungaanut ingerlassasoq imaluunniit angajoqqaat angajoqqaatut akisussaaffimminnik isumaginnissinnaalernissaasa tungaanut.

Meeqqat inuusuttullu inissineqarsimasut qassiussusiat paasissutissat Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmeersuupput⁹, meeqqalli inuusuttullu nuna tamakkerlugu ulloq unnuarlu paaqqinniffinni inissineqarsimasut pillugit paasissutissat Ulloq Unnuarlu Paaqqinniffiit Ukiumoortumik Nalunaarutaanneersuullutik. Ukiut 2006, 2005, 2004 aamma 2003 eqqarsaatigalugit meeqqat inuusuttullu qassit ilaqutariinnut paarisassanngortillugit imaluunniit kommunit paaqqinniffiutaannut paaqqinniffinnullu imminnut pigisunut inissineqarsimanerat pillugu ataatsimut naatsorsuutinik peqanngilaq. Meeqqanik inuusuttunillu nuna tamakkerlugu ulloq unnuarlu paaqqinniffiit ikinnerpaamik ukiumut ataasiarlutik oqartussaasumut inissiisuusumut nalunaarusiortarput, taassumalu tamatuma kingornatigut nalilertarpaa meeraq inuusuttorluunniit suli inissisimaneqassanersoq. Tamanna meeqqat inuusuttullu ilaqutariinnut paarisassanngorlugit inissineqarsimasut eqqarsaatigalugit aamma atuuppoq.

Inissineqarsimasut qassiussusii	2003	2004	2005	2006	2007
Ulloq unnuarlu paaqqinniffik	158	153	144	133	
Ilaqutariinnooq paarsassanngortitsineq					884
Ulloq unnuarlu paaqqinniffimmut inissiinerup siviissusua	1-3 år	1-3 år	1-3 år	1-3 år	1-3 år

XVI.H.2. Angerlartitsinerit

Ataani naatsorsuinerni taamaallaat kisitsisit nuna tamakkerlugu ulloq unnuarlu paaqqinniffinnit angerlartitsinerit kisimik pineqarput, tassami kommunit ulloq unnuarlu paaqqinniffiutaannit, ulloq unnuarlu paaqqinniffinnit imminnut pigisunit ilaqutariinnilu paarisassanngortitsinermi angerlartitsinerit pillugit kisitsisit pigineqanngimmata.

Ulloq unnuarlu paaqqinniffinnit angerlartitsinerit				
Ukiuq	2003	2004	2005	2006
Ulloq unnuarlu paaqqinniffinni inissineqarsimasunik angerlartitsinerit procentinngorlugit	31	33,9	46,5	19,5

⁹) 1. januar 2007-mi Kalaakkit Nunaanni innuttaasut, Kalaallit Nunaanni kisitsisitigut paasissutissat 2007, 114

XVI.I. Meeqqanut akilersuutit (Artikel 27, imm. 4)

Kalaallit Nunaanni meeqqanut akilersuutit pillugit malittarisassat Danmarkip nalunaarusiaani siullermi immikkoortumi VI(e-mi) Danmarkimi inatsiseqartitsinermik allaaserinninnermi pineqartut assigaat.

Aammattaaq Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik nalunaarusiaani immikkoortoq X.E.10. innersuussutigineqarpoq. Aningaasartaat 1994-imili allanngorsimanngillat.

XVI.J. Timikkut tarnikkullu pitsanngoriarneq akuliuteqqinnerlu (Artikel 39)

Nalunaarusiami matumami immikkoortoq XI.A.1. aamma immikkoortoq XI.H.3. takukkit.

XVI.J.1. Meeqqanik atorerluineq sumiginnaanerlu pillugit suliat nalunaarutigineqarsimasut qassiussusiat

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussaminnik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermut Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniussisarput.

Angerlarsimaffiup avataanut inissiinerni nalunaarutigineqartuni meeqqat inuusuttullu 1152-it pineqartut Naalakkersuisut 2005-imi naatsorsorsimavaat. Angerlarsimaffiup avataanut inissiinerit kommuninit nalunaarutigineqartarput, taamalu meeqqanik inuusuttunillu 18-it inorlugit ukiulinnik 2005 sioqqullugu inissiinernut tunngasuullutik.

Meeqqat 1152-it ataavartumik inissinneqarsimasut saniatigut inissiigallarnerit naatsorsorneqarsimanngitsut arlaliupput, taakkulu angajoqqaat pissutsit nalinginnaatillugit meeqqaminnik najorteqarsinnaasunik angajoqqaatullu akisussaaffimmik isumaginnissinnaagaluarlutik meeqqap pisariaqartitaanik piffissani sivikinnerusumi isumaginnissinnaasimanninnerinik pissuteqarnerupput.

XVI.J. 2. Meeqqanik atorerluinerup sumiginnaanerullu kingunerisaannik eqqartuussivikkut suliat qassiussusiat

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussaminnik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermut Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniussisarput.

XV.J.3. Meeqqat atornerlunneqarsimanerup sumiginnaasimanerullu kingunerisaannik immikkut ittumik paaqqutarineqartut qassiussusiat

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaani 2003-mi nalunaarusaani immikkoortoq X.E.1.b. innersuussutigineqarpoq, tassanilu kommunalbestyrelsip ilaatigut makkuninnga ikiorsiisoqarnissaani aalajangiisinnaanera erseqqissarneqarpoq:

- Pissutsit meeqqap atugai eqqarsaatigalugit isumaginninnermi sulisumit ikiorneqarneq
- Angerlarsimaffimmi suliassani tapersorneqarneq
- Angerlarsimaffimmi perorsaannikkut allatulluunniit tapersersuineq
- Ilaqutariinnik katsorsaaneq assigisaanilluunniit tapersersuineq
- Meeqqamik angerlarsimaffiup avataanut inissiineq, soorlu ulloq unnuarlu paaqqinniffimmut imaluunniit ilaqutariinnut paarisassanngortitsinikkut

Angajoqqaatut oqartussaassuseqartup meeqqamut pisussaaffimminik isumaginnissinnaalernissaa ikiorsiissutitigut taakkunatigut siunertarineqarpoq.

Inuiaqatigiinni kalaallini kikkulluunniit nalunaarutiginninnissamut pisussaaffeqarput, tassa imaappoq pissutsit meeqqap atugaasa meeqqap peqqissusianik ineriartorneranilluunniit ulorianartorsiortitsisut kommunimut malugeqqunissaannut pisussaaffeqartoqartoq. Inuit isumaginnittoqarfimmi, atuarfimmi peqqinnissaqarfimmiluunniit sulisut meeraq ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisoq paasigunikku kommunalbestyrelsimut nalunaarutiginninnissaminnut annertusisamik pisussaaffeqarput.

Qassit atornerlunneqarnermik sumiginnagaanermilluunniit kingunerisaannik immikkut paaqqutarineqarsimanersut ilisimaneqanngilaq.

XVII. Tunngaviusumik peqqissuseq atugarissaarnerlu (Artikel 23, 24)

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaani 2003-mi nalunaarusaani immikkoortoq X.F. innersuussutigineqarpoq.

XVII.A. Meeqqat inuusuttullu innarluutillit (Artikel 23)

Meeqqat inuusuttullu 18-it inorlugit ukiullit 197-it Kalaallit Nunaanni innarluutillit pillugit peqqussummi pineqartunut ilaatinneqarput.

XVII.A.1. Angajoqqaanut innarluutilinnik meeralinnut tapersersuineq

Angajoqqaat innarluutilinnik meeraqartut inuusuttortaqartullu tamarmik aalajangersakkat atuuttut naapertorlugit pisortanit tapersersorneqarput.

XVII.A.2. Meeqqanik inuusuttunillu innarluutilinnik paaqqinniffiit

Meeqqanik nuna tamakkerlugu ulloq unnuarlu paaqqinniffiit marluk innarluutilinnullu immikkoortortaqarfiit pingasut Kalaallit Nunaanni pigineqarput. Taakkua saniatigut meeqqanik inersimasunillu innarluutilinnik paaqqinniffik ataaseq pigineqarpoq, tassanilu inuit 12-init qummut ukiullit najugaqarput.

Meeqqat innarluutillit 27-it paaqqinniffinnut inissinneqarsimapput. Arfineq marluk ilaqtariinnut paarsassatut inissinneqarsimapput.¹⁰

Paaqqinniffik	Meeqqat qassiuss.	Innarluut
Ivaaraq – meeqqat inuusuttullu assigiinngitsorpassuarnik innarluutillit	meeqqat 8	Qaratsakkut ajoquserneq, noqartarnek, noqartarnerup kigunerisaani nukillaarneq kiisalu tusaaniarnikkut isiginiarnikkullu innarluutit
Gertrud Rask Minde – innarluutilinnik paaqqinniffik	meeqqat 9	Eqqarsartaatsikkut kinguarsimaneq, ADHD, oqalussinnaannginneq, timikkut ajoquteqarnerup kingunerisaanik aallussisinaanikkut ajoquteqarneq
Aaqa – inersimasut tarnikkut napparsimasut	inuusuttoq 1	Prader Willi Syndrom – Avataani immikkoortortaqarfimmut inissinneqartoq
Meeqqat Angerlarsimaffiat – meeqqanik inuusuttunillu ulloq unnuarlu paaqqinniffik	inuusuttoq 1	Qaratsakkut ajoquserneq, avataani immikkoortortaqarfimmut inissinneqartoq
Ikinngut – inersimasut eqqarsartaatsikkut kinguarsimasut	inuusuttut 2	Eqqarsartaatsikkut kinguarsimasut, avataani immikkoortortaqarfimmut inissinneqartut

¹⁰

) Ilaqtariinnermut Peqqisutsumillu Naalakkersuisoqarfik, 2008

XVII:A.3. Meeqqanik innarluutilinnik atuartitsineq

Meeqqat innarluutillit suli atualersimangitsut sisamat.

Meeqqat innarluutillit arfinillit nalinginnaasumik atuareerlutik atuarfimmit anisimapput.

Meeqqat innarluutillit 167-it atuartuupput:

- Taakkunanga meeqqat 28 atuartitsineq nalinginnaasoq malinnaavigisinnaavaat immikkut aaqqissuussisoqartinnagu taakkunangalu
- meeqqat 139 immikkut atuartinneqartarput, tapersersorteqarlutik immikkoortuniluunniit klassini atuartuullutik.

XVII.B. Peqqissuseq peqqissutsikkullu sullissineq (Artikel 24)

XVII.B.1. Meeraaqqat toqusarnerat

Meeraaqqat meeqqallu tallimanik ukioqalernatik toqusut amerlassusiat aalaakkaavoq.

(1) Inunngortut meeraaraallutillu toqusut qassiussusii				
Ukioq	2003	2004	2005	2006
Inunngortut katilugit	895	893	887	842
Nukappiaqqat	480	458	454	413
Niviarsiaqqat	415	435	433	429
Taakkunanga suli ataatsimik ukioqalernatik toqusut				
Nukappiaqqat	5	7	4	7
Niviarsiaqqat	3	3	3	6
(2) Meeqqat toqusarnerat, meeraaqqat				
Ukioq	2003	2004	2005	2006
Katillugit	8,9	11,2	7,9	15,4
Nukappiaqqat	10,4	15,3	8,8	16,9
Niviarsiaqqat	7,2	6,9	6,9	14
Note: Umallutik erniusut 1.000-iugaangata				
(a) Meeqqat toqusarnerat 1-5-inik ukiullit				
Ukioq	2003	2004	2005	2006
Nukappiaqqat	59,5	53,1	51,2	51,9
Niviarsiaqqat	16,2	6,1	28,8	29,5
Note: Toqunngitsut 10.000-iugaangata				

XVII.B.2. Meeqqat oqippallaarlutik erniusartut

Meeqqat oqippallaarlutik erniusartut piffissami pineqartumi ikiliartorput.

(1) Meeqqat meeraaraallutillu toqusut erniunerminni oqippallaartut qassiussusii				
Ukioq	2003	2004	2005	2006
Katillugit	52	58	29	8
Nukappiaqqat	30	31	13	4
Niviarsiaqqat	22	27	16	4
Taakkunanga suli ataatsimik ukioqaleratik toqusut				
Nukappiaqqat	2	2	0	4
Niviarsiaqqat	1	0	1	4

(a) Meeqqat erniunerminni oqippallaartut procentionngorlugit				
Ukioq	2003	2004	2005	2006
Katillugit	5,8	6,5	3,3	1
Nukappiaqqat	6,3	6,8	2,9	1
Niviarsiaqqat	5,3	6,2	3,7	0,9
Taakkunanga suli ataatsimik ukioqaleratik toqusut				
Nukappiaqqat	40	28,6	0	57,1
Niviarsiaqqat	33,3	0	33,3	66,7
Note: 2500 gramminit oqinnerullutik erniusut qassiunerat oqaatigineqanngilaq. Procentinngortitsineq inunngortunut meeraaraallutillu toqusunut sanilliussinikkut aalajangigaavoq				

XVII.B.3. Meeqqat erniunerminni oqippallaarujussuurtut

2500 gramminit oqinnerujussuullutik erniusut qassiunerat oqaatigineqanngilaq.

XVII.B.4. Illoqatigiit eqqaavitsigut atortorissaaruteqaratillu imermik kuuginnartumik peqanngitsut

Kalaallit Nunaanni illoqatigiit ilaannaat imermik kuuginnartumik eqqaaviillu kuuffiiniq pilersugaapput. Illoqarfiit anginerusut amerlanersaanni imermut eqqaaviillu kuuffiinit aqquaqarpoq illoqarfinnili mikinerusuni nunaqarfinnilu illut akornini imermik maqitsivissaqarpoq, illulluunniit ataasiakkaat imermik tankiminnut pajutsittarlutik. Taakkunani imeq igitassaq nunaannarmut kuutsinneqartarpoq, anartarfillu imaartagaallutik, taakkulu imaarneqarnerat imaasalu iginneqartarnerat kommunip isumagisaraa.

Kommunit	Illoqatigiit eqqaavinnut kuuffillit¹¹
Nanortalik	50 pct.
Qaqortoq	80 pct.
Narsaq	80 pct.
Ivittut	100 pct.
Paamiut	80 pct.
Nuuk	100 pct.
Maniitsoq	80 pct.
Sisimiut	Oqaatigineqanngilaq
Kangaatsiaq	10 pct.
Aasiaat	Oqaatigineqanngilaq
Qasigiannuguit	40 pct.
Ilulissat	80 pct.
Qeqertarsuaq	20 pct.
Uummannaq	Oqaatigineqanngilaq
Ammassalik	40 pct.
Ittoqqortoormiit	Soqanngilaq
Qaanaaq	Soqanngilaq
Upernavik	Soqanngilaq

Illoqatiginnit tamarmiusunit 22.000-iusunit¹² 9444-t Nukissiorfinnit¹³ imermik atuinnermut uuttuserneqarsimapput, taakkunanngalu 853-it imermik pajunneqarnissamut nalunaarutigineqarsimapput (tankimik immiinnermut). Taamaattorli oqaatigineqassaaq kisitsisini taakkunani imermik atuinnermut uuttuutilit ilaatinneqarmata (amerlanngitsulli), kiisalu tamanit maqitsiuviusinnaasuni imermik atuinnermut uuttuutilersuisoqarsimalluni, inissiarsuilli ilaannaat imermik atuinnermut uuttuutilerneqarsimallutik, tassami illuutit piginnittumit taannaasumit pigineqarmata, Nukissiorfiillu atuneq piginnittumut¹⁴ akilersittarmassuk.

XVII.B.5. Meeqqat tuberkulosimut, difterimut, ilummoornermut, noqartarnermut, poliomut mæslingimullu akiuussutissamik kapineqarsimasut

Peqqinnissaqarfik nappaatinut akiuussutissalersuilluni meeqqanik kapuisarpoq. Peqqissutsimik Nakkutilliisoq naliliivoq Kalaallit Nunaanni meeqqanik akiuussutissalersuilluni kapuinnermi WHO-p aamma UNICEF-llu anguniagaanni piumasqaataasut eqqortinneqarsimasut. Akiuussutissatut kapuinnermi BCG, Di-Te-Ki-Pol-Hib, MfR aamma Rubella ilaatinneqarput. 2008-miit 12-inik

¹¹) Kommunini tamani missiliuussinikkut paasissutissat, 2008.

¹²) Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, 2007.

¹³) Kalaallit Nunaanni Nukissiorfiit

¹⁴)Nukissiorfiit, 2008

ukioqalereersimasunik tamanik, tassa nukappiaqqanik nivarsiaqqanillu, HPV-mik kapuineq aallartisarneqarsimavoq.

XVII.B.6. Anaanat erninerminni toqusarnerat

Piffissami tassani anaananik erninerminni toqusoqarsimannngilaq.

XVII.B.7. Ernineq sioqqullugu kingoqqullugulu sullissineq

Peqqinnissaqarfiup erninermi toqusoqartarnera eqqarsaatigulu isumaginninermini peqqissutsimik siuarsaanissaq pinaveersaartitsinissarlu siunertarai, naartunermut, erninermut, erninerup nalaani sulinnngiffeqarnermut ilaquitariillu pilersaarusionerannut atatillugu katsorsaanikkut.

XVII.B.8. Meeqqat napparsimmavimmi erniusartut qassiussusiat

Kalaallit Nunaanni meeqqat tamarluinnangajammik napparsimmavimmi erniusarput. Erninerit ataasiakkaat nunaqarfiit nakorsiartarfiini pisarput, taakkuli ikittunnguaannaapput.

XVII.B.9. Ernisunut immikkoortorta qarfinni sulisut

Takussutissiap ataaniittup takutitaatut naartusut tamarluinnangajammik naartunermut atatillugu nakorsamit ataasiarlutik arlaleriarlutilluunniit misissorneqartarsimapput, affaasalu sinneri ernisussioortumit ataasiarlutik arlaleriarlutilluunniit misissorneqartarsimalutik¹⁵.

(2) Naartunermi misissortinnerit qassiussusii		
Ukioq	2005	2006
Nakorsamit misissortinnerit, 1-5-eriarluni	96,5%	91,7%
Nakorsamit misissortinnerit, 0	1,7%	3,4%
Ernisussioortumit misissortinnerit, tallimariarluni taakkuninngaluunnit amerlanerusunik	59,6%	62,4%
Ernisussioortumit misissortinnerit, 0	6,7%	5,6%
Peqqissaasumut ikiortimit, peqqissaasumit allanillu misissortinnerit	76,1%	72,1%

Nuna tamakkerlugu ernisussioortutut atorfiit 20-t tamarmik inuttaqarput. Ernisussioortut qulit Dronning Ingridip Napparsimmavissuani immikkut immikkoortorta qarfinni atorfeqartitaapput, sinnerilu qulit nunami maani distriktit annersaanni qulingiluani atorfeqartitaallutik.

¹⁵) Peqqinnissakkut Nakkutilliisup ukiumoortumik nalunaarutaa, 2007.

XVII.B.10. Milutsitsisarneq

Ernisussiorlut milutsitsisarneq qaammatinilu siullerni arfinilinni milutsitsisarnissaq naartunerup nalaani erninerullu kingornatigut napparsimmavimmi uninnganermi paasisitsiniutigalugu annertuumik suliniuteqartarput. Erninermut atatillugu sulinngiffeqartarnerup 2006-imi sivitsorneqarnera sioqqullugu misissuinerup ilimanarsisippaa ernisut tamarluinnangajammik qaammatini siullerni sisamani tamakkiisumik milutsitsisartut, meeqqallu sisamanik qaammateqalerneranit qulingiluanik qaammateqalernissaata tungaanut nerisitsisarnerup saniatigut milutsitsisartut.

XVII.B.11. Meeqqat HIV-ertut/AIDS-ertut

Meeraq ataaseq HIV-eqartoq 2003-mi paasineqarpoq. Allani nassaartoqarsimanngilaq.

XVII.B.12. Inuusuttuaqqat peqqissusiat

XVII.B.13. Inuusuttuaqqani naartuliaartarneq, nappaatit atoqatigiinnikkut tunillaassuuttartut, tarnikkut nappaatit aamma ikiaroornartunik imigassamillu atuineq

Niviarsiaqqat 18-inik suli ukioqaleratik naartulertartut piffissami tassani ikiliartorsimapput.

Naartuliaartut					
Ukioq	2003	2004	2005	2006	2007
18-it inorlugit ukiullit naartusut qassiussusiat	43	41	49	35	32

Nappaatit atoqatigiinnikkut tunillaasortartut peqqinnissaqarfiup katsorsartarpai. Peqqissutsikkut Nakkutilliisoq nappaatit atoqatigiinnikkut tunillaassortut pillugit nalunaaruteqarfigineqartarpoq. Klamydia siaruarsimavoq. 2006-imi inuusuttut 15-it inorlugit ukiullit 35-t kiisalu 15-init 19-inut ukiullit 936-it nalunaarutigineqarsimapput. Gonore' eqqarsaatigalugu tulleriinneri malillugit 8-pput 330-iullutillu.

Kinguaassiuutitigut nappaatit¹⁶				
Ukioq	2003	2004	2005	2006
(a) Gonoré				
Nukappiaqqat	78	82	99	124
Niviarsiaqqat	140	169	187	206
I alt	218	251	286	330
(b) Klamydia				
Nukappiaqqat	186	209	366	290
Niviarsiaqqat	506	486	746	646
Katillugit	692	677	1112	936

Tarnikkut katsorsaaneq kommuninit kiisalu Namminersornerullutik Oqartussat ulloq unnuarlu paaqqinniffiinit qulakkeerneqartarpoq. Inuusuttut 15-it 20-llu akornanni ukiullit katillugit 29-t 2007-imi tarnikkut nappaatinut immikkoortorta qarfirmut unitsinneqarsimapput.

Inuusuttut ikiaroorartumik imigassamillu atuinerat eqqarsaatigalugu nalunaarusiami matumani immikkoortoq XIII.F. innersuussutigineqarpoq.

XVII.B.14. Inuusuttuaqqat peqqissusiat eqqarsaatigalugu sammivilersugaasumik pinaveersaartitsinermi katsorsaanermilu ingerlatat sullissinerillu

Innuttaasut peqqissusiat pillugu ingerlataq Inuuneritta 2007-imit 2012-imut kikkut tamarmik peqqissuunissannik Naalakkersuisut anguniagaqarneranni periaatsinik anguniakkanillu imaqartoq Inatsisartunit 2006-imi akuerineqarpoq.

PAARISA-p kikkut tamarmik peqqissuunissaannik anguniagaqarnermik ingerlatap piviusunngortinneqarnissaa kiisalu peqqissutsip siuarsarneqarneranik qitiusumik immikkoortunilu assigiinngitsuni ataqatigiissarineq isumagisarai. Tassani meeqqat inuusuttullu peqqissuunissaat aamma ilaavoq, 2012-illu tungaanut anguniakkat ukuullutik:

- Meeqqat sumiginnagaasimasut taakkulu ilaqutaat nukittorsarniarlugit suliniuteqarneq
- Imminut isumageqatigiinnerup aallunneqarnerulerneranik pilersitsineq

¹⁶) Kinguaassiuutitigut nappaatit pillugit takussutissiami 0-nik ukiulinnit 19-inik ukiullit ilaatinneqarput, tassami paasisutissani 0-18-nik ukiullit immikkoortinneqarsinnaanngimmata.

- Meeqqat inuusuttullu peqqissumik inooriaaseqarnek eqqarsaatigalugu iliuuseqarsinnaassusiannik ineriartortitsineq

Kikkut tamarmik peqqissuunissaannik ingerlatap ataani nuna tamakkerlugu ingerlatat tigussaasut ukuupput:

- Meeqqanik inuusuttunillu oqarasuaatikkut akeqanngitsumik siunnersuineq
- Inuusuttunut radiukkut aallakaatitsisarnek nittartagalik, meeqqat inuusuttullu ilinniagaqarsimasunit siunnersorneqarfigisinnaasaat imaluunniit chattertarfik aqqutigalugu ikioqatigiiffigisinnaasaat.
- Naartusunut suliniuteqaliaartarnek, peqqinnissaqarfiup kommunillu isumaginninnermik ingerlatsiviisa suleqatigiiffiat, inuusuttunut naartusunut inooqataanikkut imaluunniit tarnikkut nappaateqartunut sammititaasoq.
- Illoqarfinni ilinniarfeqarfiusuni ilinniarnertuunngornianik siunnersuineq
- Isumannaatsumik atoqatigiinneq pillugu ingerlataq, naartunaveersaatit akeqanngitsumik pissarsiarineqarsinnaanerannik atoqatigiinnermullu tunngasut pillugit paasisitsiniaanermik qulakkeerisussaq
- Atuarfiup sunngiffimmilu suliniaqatigiiffiit akornanni peqqissumik inuuneqarnissaq pillugu illuatungeriittut isumaqatigiissut
- Inuunerittamut aningaasaliissutit najukkani ataasiakkaani ingerlatanut peqqissutsimik siuarsaasunut tapiissutigineqartarput
- kommunit pinaveersaartitsinermi siunnersortaat (taakku akissarsiaasa ilinniarteqqinneqarnerinullu aningaasartuutit 50 procentii aningaasaliissutigineqartarput).

XVIII. Ilinniartitsineq, sunngiffeqarnek, kultureqarnikkullu ingerlatat (Artikel 28)

XVIII.A. Meeqqap ilinniagaqarsinnaatitaanera (Artikel 28)

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaanik 2003-mi nalunaarusiaani immikkoortoq X.G.1.a. innersuussutigineqarpoq, tassanilu inuussutissarsiutinik ilinniartitsinerup aallartisarnekarnissaata ukiut qulingiluat kingornatigut 1. maj 2008-mit kinguartinneqarnissaa tunngavigalugu aallarnerfigalugu atuartussaataanerup ukiunit qulingiluanit ukiunut qulinut allanngortinneqarpoq.

Nunami tamarmi atuariit 83-iupput, taakkunangalu 22-t imaluunniit 27 procentit illoqarfinni atuariullutik, 61-illu imaluunniit 73 procentit nunaqarfinni atuariullutik.

Atuartut tamarmiusut katillutik 11.280-iupput, taakkunangalu 82 procentit missaat illoqarfiit atuariini atuartuupput, 18 procentillu nunaqarfiit atuariini atuartuullutik.

Ilinniarnertuunngorniariit pingasuupput inuussutissarsiutinillu atuariit arfiniliullutik.

Atuarfinni ilinniarfinnilu tamani atuartut siunnersuisoqatigiivi arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsut pigineqarput.

Atuarfinni tamani atuakkanik atorniartarfeqarpoq. Nanortalimmi, Ilulissani, Ittoqqortoormiini Kangerlussuarmilu atuakkanik atorniartarfiit atuakkanik atorniartarfinnut tamanut ammasunngorlugit annertusineqarsimapput, atuagaataasa amerlinerisigut. Atuakkanik atorniartarfiit tamarmik internetsimut attaveqarput.

XVIII.A.1. Atuarsinnaananilu allassinnaannginneq

Kalaallit Nunaanni taamaattoqanngilaq, tassami meeqqat tamarmik atuartussatut ukioqalersimasut ilinniarinneqartarmata, taamattorli innuttaasut 2-5 procentiisa atuarniarnikkut ajornartorsiuteqarnissaat ilimagineqarpoq, matumani dysleksi assigisaallu ilanngullugit eqqarsaatigalugit.

Meeqqat atuarianni atuartut atuarniarnikkut ajornartorsiutaasa nalunaarsorneqarnerannik misissuineq ingerlanneqassasoq Inatsisartut aalajangerput. Misissuinerup qaqugu ingerlanneqarnissaa inaarutaasumik sulii piffissalerneqarsimannilaq.

XVIII.A.2. Meeqqat atuarianni atuartussatut, inuusuttunik ilinniaritsinermi inuussutissarsiutinillu ilinniaritsinermi ilinniaritsinermi tiguisarneq

Meeqqat atuarianni atuartut nutaat 1000-it missaat ukiut tamaasa aallartittaput, kiisalu 1000 missaat klassini annerpaani aallartittarlutik.

Efterskolini, inuussutissarsiutinik tunngaviusumik ilinniarfitsinermi atuartut 250-it missaat ukiumut aallartittarput.

XVIII.A.3. Meeqqat atuarfianni, inuussuttut ilinniarfiini inuussutissarsiutinillu ilinniarfinni ataannartitsiniarneq

Atuartut 15-20 procentii ukiut tamaasa unittarput meeqqat atuarfianni atuarneq naammassinagu.

Inuussuttut ilinniarfiini ilinniartut 15 procentii ukiut tamaasa ilinniarnerminnik unitsitsisarput ilinniarnertik naammassinagu. Paasissutissat taakku nunamit tamarmeersuupput, kiisalu illoqarfinnut nunaqarfinnullu agguataagaanatik.

Inuussutissarsiutinik atuarfinni inuussutissarsiutinut assigiinngitsorpassuarnut sammivilinni atuarnerminnik maanaannaq unitsitsisartut 5 procentinik 40 procentinut inissisimavoq. Inuussutissarsiutinik atuarfinni atuartut amerlassusiat atuartut illoqarfimmeersuunerat nunaqarfimmeersuuneralluunniit tunngavigalugu naatsorsorneqartarput¹⁷.

Atuarfiit	Atuartut illoqarfimmeersut	Atuartut nunaqarfimmeersut	Unitsitsisartut procentiat tamarmiusoq
Saviminilerinermik Ilinniarfik	70 %	30 %	18 %
Inuussutissalerinermik ilinniarfiit	85 %	15 %	40 %
Imarsiornermik Ilinniarfik	50 %	50 %	40 % miss.
Niuernermik Ilinniarfik	95 % miss.	5 % miss.	15 %

XVIII.A.4. Ilinniartitsisut

Nuna tamakkerlugu ilinniartitsisutut atorfiit amerlassusissaattut aalajangersarneqartut 19 procentii illoqarfinni nunaqarfinnilu 40 procentii inuttaqanngillat. Illoqarfiit atuarfiini ilinniartitsisutut atorfiit 21 procentii timelærerinik inuttaqarput. Nuaqarfiit atuarfiini ilinniartitsisutut atorfiit 41 procentii timelærerinik inuttaqarput.

XVIII.A.5. Pisortatigoortuunngitsumik atuartitseriaaseq

Nunami tamarmi atuartut ataasiakkaat angerlarsimaffimmi atuartinneqartarput. Angerlarsimaffimmi atuartitsineq kommuninit nakkutigineqarpoq.

¹⁷) Inuussutissarsiutinik atuarfiit marluk paasissutissaataat amigaataapput.

XVIII.A.6. Atualernissamut piareersaataasumik atuartsineq

Kalaallit Nunaanni meeqqat tamarmik atualernissamut piaareersaataasumik inatsisitigut pisussaaffiliussaasumik atuartsinermi peqataasarput. Kalaallit Nunaanni 1. klassit atualernissamut piareersarfittut ingerlapput.

XIX. Illersuiniarluni immikkut iliuitsit (Artikel 22, 32-35, 37 (b)-(d), 38, 39 aamma 40)

XIX.A. Qimaasut meeraat (Artikel 22)

Kalaallit Nunaanni qimaasut meeraattut, nuunniartut meeraattut, qimaasut meeraattut ingiaqateqanngitsutut imaluunniit pinngitsaalisallutik nuutsitaasutut inissisimasoqanngilaq.

XIX.B. Meeqqanik sulisoqartarnek (Artikel 32)

Kalaallit Nunaanni meeqqanik inatsisit unioqqutillugit sulisorineqartunik nalunaarutiginnittoqarsimangilaq.

XIX.C. Ikiaroorntumik imigassamillu atornerluineq (Artikel 33)

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaaniq nalunaarusiaani immikkoortoq X.H.3.a. innersuussutigineqarpoq.

Ilinniartut aanngajaarniutiniq pissarsinissaannut killilimmik periarfissaqarpoq, tassami inuusuttunut 18-it inorlugit ukiulinnut imigassamik tupamillu tuniniaaneq pineqaatissiissutaasinnaammat. Hash Kalaallit Nunaanni inerteqqutaalluinnarpoq, nunamilu allanik ikiaroorntoqarani.

Kalaallit Nunaanni Health Behaviour in Scholl-aged Chrildren atorlugu 2006-mi misissuineq imatut inerniliivoq:

- atuartut annerit (15-init 17-inut ukiullit) affaat ullut tamaasa pujortartartut, illoqarfiit pingaarnersaanni ikinnerullutik. Atuartut pujortarnermik misiliisimasut tamarmiusut 1994-imit ikiliartorsimapput.
- atuartut 45 procentiisa oqaatigaat imigassamik misiliisimangisaannarlutik, taakkulu 1994-imit amerliartorsimapput.
- atuartut 15-init 17-inut ukiullit 77 procentii hashimik pujortarsimangisaannarput. Inuusuttut 8 procentiisa hash qaammatip kingulliup ingerlanerani misilissimavaat.

- atuartut quliugaangata qulingiluat naamaarneq misilissimannngisaannarpaat, tamanna 1994-imit malunnaatilimmik annikilleriarneruvoq. Atuartut 2 procentiisa naamaarneq qaammatip kingulliup ingerlanerani misilissimavaat.
- 15-nit 17-inut ukiullit aanngajaarniutitut attuumassuteqarnerat 1994-imit allaanerulersimasoq. Siusinnerusumut sanillilullugu ikinnerusut pujortarneq misilissimavaat, ikinnerusut naamaarsimapput ikinnerusullu aalakoorsimallutik, tamatumunngali peqatigitillugu inuusuttut ilarpassui ullut tamaasa pujortartalersimapput sapaatillu akunnerisa naaneri tamaasa imigassartortalersimallutik.

Kalaallit Nunaanni imerajuttunut katsorsaaviit marluupput, katsorsaaviillu taakku inuusuttunik 18-it inorlugit ukiulinnik katsorsagassatut tigusineq ajorlutik. Kommunini arlalinni Teenagerpowerimik ingerlatsinerit alloriarnerit 12-it malillugit ingerlanneqartarput.

Dronning Ingridip Napparsimmavissuata oqaatigaa inuusuttut tarnikkut nappaateqarlutik unitsinneqartut arlallit hashimik atuisuusut/atornerluisuusut. Tar-nikkut napparsimasunut immikkoortortaqaarfimmut atonerluinerup toqqaannartumik kingunerisaanik unitsitsisoqartarsimangilaq. 2007-imi inuusuttut 15-it 20-llu akornanni ukiullit katillugit 29-t tarnikkut napparsimasumut immikkoortortaqaarfimmut unitsinneqarsimapput.

XIX.C.1. Meeqqat inuusuttullu pinerluuteqarsimasunik inissiisarfinnut attuumassuteqarnerat

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussaminnik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermut Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniussisarput.

XIX.D. Kinguaassiuutitigut atonerluineq, innimilliorfiginninneq inussiaatissatut tuniniaaneq (Artikel 34)

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussaminnik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermut Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniussisarput.

Peqqinnissaqarfiup nammineq paasissutissaatai:

Paarisap inuusuttut inuunerminni atugaannik atugarissaarnerannillu misissuinerup ingerlanneqarnissaa 2004-mi suliniutigaa. Misissuineq taanna Statens Institut for Folkesundhed, Kalaallit Nunaanni Peqqissutsimik Ilisimatusarfimmit ingerlanneqarpoq, apersuinermilu

immersugassat atorlugit qarasaasiakkut meeqqat atuarfianni atuartut 15-init 17-inut ukiullit akornanni ingerlanneqarpoq.

Atoqateqarnissamut ukiut ammut killingat 15-iuvoq, misissuinerullu takutippaa nukappiaqqat ikinnerpaamik 11 procentii niviarsiaqqallu 53 procentii atoqatigiinnermut tunngasuni 15-inik ukioqalinnginnerminni pineqaatissinneqaataasinnaasutut isigineqartunik inunnit 15-inik taakkuluunniit sinnerlugit ukiulinnit iliuseqarfigineqartarsimasut. Iliuserineqartut pineqaatissinneqaataasinnaasut ilaannaat meeqqat/inuusuttut namminneq innimiilliorfiginninnertut misigisarsimavaat. Misissuineq inernilivoq nukappiaqqat 9 procentii niviarsiaqqallu 28 procentii kinguaassiuutitigut innimiilliorfigineqarsimagunartut, innimiilliorfiginninneq meeqqanit 12-it inorlugit imaluunniit 12-init 14-inut ukiulinnit namminermit innimiilliorfiginninnertut isigineqarluni naliliiffigineqarsimappat.

Kalaallit Nunaanni meeqqat porno siunertaralugu atonerlunneqartarsimanersut imaluunniit atoqatigisartakkatut inussiaatissatut tunineqartarsimanersut ilimanaraniluunniit paasissutissanik peqanngilaq.

XIX.E. (Artikel 35)

Tassani qulaani immikkoortoq XIX.E. innersuussutigineqarpoq.

XIX.F. Kiffaangissusiaasarneq, parnaarussisarneq il.il (Artikel 37 (b)-(d))

Ataani immikkoortumi XIX.K.-ni allaaserineqartut innersuussutigineqarput.

XIX.F.1. Meeqqanik inuusuttunillu tigummigallagassatut parnaarussisarneq

Kalaallit Nunaanni politiit ilangussaminnik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermut Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniussisarput.

XIX.F.2. Meeqqanik inuusuttunillu pinerluuteqarsimasunik paaqqinniffiit

Nalunaarusiami matumani immikkoortoq XIII. innersuussutigineqarpoq.

XIX.F.3. Meeqqat inuusuttullu pinerluuteqarsimasut paaqqinniffinniittut

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussaminnik Danmarkimi Inatsisunik Atortitsinermut Ministereqarfimmum (Justitsministereqarfimmum) toqqaannartumik tunniussisarput.

XIX.F.4. Meeqqat inuusuttullu pinerluuteqarsimasut paaqqinniffinni ukiumikkut imminnut naleqqutinngitsuniittut

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussaminnik Danmarkimi Inatsisunik Atortitsinermut Ministereqarfimmum (Justitsministereqarfimmum) toqqaannartumik tunniussisarput.

XIX.F.5. Meeqqat inuusuttullu eqqartuussaasimasut

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussaminnik Danmarkimi Inatsisunik Atortitsinermut Ministereqarfimmum (Justitsministereqarfimmum) toqqaannartumik tunniussisarput.

XIX.G. (Artikel 38 aamma artikel 39)

Kalaallit Nunaat nammineq sakkutooqanngilaq, sakkutuujusussaatitaasoqarani sakkulersuuffiusumillu aaqqiagiinngissutinut akuunani.

XIX.H. Meeqqat eqqartuussiveqarnerlu (Artikel 40)

Danmarkip piffissakkaartumik pingajussaaniq nalunaarusiaani immikkoortoq X.H.7. aamma nalunaarummi matumani immikkoortoq XIX.K. innersuussutigineqarput, makkulu ilanngullugit oqaatigineqarsinnaallutik:

Kalaallit Nunaanni pinerluttulerineq pillugu inatsisissatut nutaatut siunnersuut Folketingip 8. april 2008-mi akueraa. Inatsit taanna (inatsit nr. 306, 30. april 2008-meersoq) 1. januar 2010-mi atortuulissaaq. Inatsimmi tassani Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarnerq pillugu Ataatsimiititaliarsuup Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnerq pillugu isumaliutissiissutaani nr. 1442/2004-mi siunnersuutaaniq kaammattuutaanillu tunngaveqarpoq.

Pinerluttulerineq pillugu inatsisikkut nutaakkut tassuuna pineqaatissiisarnerq allanngortinneqassaaq. Pinerluuteqarsimasut pineqaatissiissutinik nutaanik pineqaatissinneqarsinnaanerit periarfissippaa, soorlu mianersoqqussummik, pinerluuteqartoqaqqissimappat pineqaatissiisutissamik piffissamut aalajangersimasumut sivilisussiligaasumik, inuiaqatigiinnik kiffartuussisussanngortitsilluni

eqqartuussummik kiisalu pineqaatissinneqarsimasunik inissiisarfimmiittussanngortitsilluni eqqartuussineq nakkutigineqartussanngortitsillunilu eqqartuussineq.

Aammattaaq inuusuttunik pinerluuteqarsimasunik tarnikkullu napparsimasunik immikkut pineqaatissiinerit annertusineqarput. Inuusuttunik immikkut ikiorsiiniuteqarfigisassanngortitsilluni eqqartuussut inatsit nutaaq tunngavigalugu atorneqarsinnaavoq, pinerluuteqartoq eqqartuussinerup nalaani 18-it inorlugit ukioqarpat pisuniluunniit immikkut ittuni 20-t inorlugit ukioqarpat. Inuusuttunik immikkut ittumik ikiorsiiniuteqarfigisassanngortitsilluni eqqartuussinermi eqqartuunneqartoq isumaginninnermi oqartussaasunit isumaginninnermi malittarisassat malillugit ikiorsiiniuteqarfigineqassasoq eqqartuussiviup aalajangissavaa. Aammattaaq maleruaqqusat isumaginninnermi oqartussaasup maleqqusai inuusuttup malissagai eqqartuussiviup aalajangersassavaa. Tamannali taamaallaat pisinnaavoq isumaginninnermi oqartussaasut nakkutilliinermik tigusimallutik oqarsimappata. Pineqaatissiissutip atuuffiata sivilunerpaaffissaa nalinginnaasumik ukiunit marlunnit sivilunerusinnaanngitsoq (sivilunerpaamillu ukiunik pingasunik sivilussuseqarsinnaasoq) eqqartuussiviup aalajangersassavaa.

Inatsit piareersarlugu suliani oqaatigineqarpoq inuusuttunut aalajangersimasumik ilusilersorluagaasumillu suliniuteqarnissaq siunertarlugu politiit, pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup isumaginninnermilu oqartussaasut pisussaaffiliisumik suleqatigiinnerisa pilersinneqarnissaat pingaartorujussuusoq, suleqatigiinnerlu taanna najukkani ataasiakkaani suleqatigiinnissaq pillugu isumaqatigiissutinik najukkani ataasiakkaani atugassiissutinik pigineqartunik aallaaveqartunik tunngaveqassasoq.

Aalajangersakkap killissaliussaasa iluanni suliniutit assigiinngitsorparujussuit allanngorartunik sakkortussusillit atorneqarsinnaasussaapput - siunnersuinnermit nakkutilliinnermut paaqqinniffimmullu inissiinnermut. Taamaattumik pineqaatissiissut pineqaatissiissutit allattorsimaffiannut naleqqussarneqarsinnaanngilaq, tassungali taartaasinnaalluni. Manna tikillugu pisarnertut inuusuttut 18-it inorlugit ukiullit pinerluuteqarsimasunik inissiisarfimmiittussanngorlugit eqqartuunneqarsinnaanngillat, taamatut inissiineq pissutsit immikkut ittut pisariaqalersinngippassuk. Mianersoqqusineq, akiliisitsinerit inuiaqatigiinnillu kiffartuussinerit pisuni immikkut ittuni pisut ataasiakkaarlugit naliliinikkut atorneqarsinnaasussaapput.

Meeqqanik 15-it inorlugit ukiulinnik silattorsertarfimmut iniissarneq eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaanni politimesterip ilassutaasumik oqaatigaa politimesterip meeqqanik aalakoortunik silattorsertarfimmut inissiinermut atatillugu kiffaanngissusiaaneq pillugu peqqusissutaani nr. 1-imi, 20. april 2004-meersumi makku takuneqarsinnaasut:

”...

Meeraq 15-it inorlugit ukiulik silattorsertarfimmut inissinneqassanngilaq, allatut inissiineq meeqqap pissusilersornera pissutigalugu isumannaallisaanikkut illersorneqarsinnaanngippat.

...

Meeqqap silattorsertarfimmut inissinneqannginnerani meeraq nakorsamut sassartinneqassaaq.

...

Meeraq 15-it inorlugit ukiulik silattorsertarfimmut qaqtigooraluartumik inissinneqaruni annertusisamik nakkutigineqassaaq. ... Pisuni tamani pissutsit tamanna ajornartin-ngippasuk isertinneqartup ilaquttami aamma/imaluunniit suliffimmi tiggummigallarneqarnerminik ilisimatinneqarnissaannik kissaataa politiit akuerisassavaat. Inuit 18-it inorlugit ukiullit eqqarsaatigalugit angajoqqaatut oqartussaassuseqartoq/nakkutilliisoq aamma isumaginninnermi oqartussaasut tigusarinninnermik tamatigut piumaffiginnittoqanngikkaluartoq ilisimatinneqartassapput.”

Meeqqat pinerluuteqarlutik iliuuseqarsimasutut tigusaaq eqqarsaatigalugit imaattunik allassimasoqarpoq:

”...

Inuit 18-it inorlugit ukiullit eqqarsaatigalugit isumaginninnermi oqartussaasut tigusarinninnermik tamatigut ilisimatinneqartassapput, taamatuttaarlu angerlarsimaffik sapinngisamik ilisimatinneqartassalluni, tigusarineqartoq taamatut aamma qinnuteqanngikkaluartoq.

...”

Kalaallit Nunaanni politimesterip aamma oqaatigaa politimesterip ilisimasai malillugit Kalaallit Nunaanni isumaginninnermi matoqqasunik paaqqinniffeqanngitsoq, 18-it inorlugit ukiulinnik annertuumik pinerluuteqarsimasunik imaluunniit inuusuttunik 15-18-inik ukiulinnik annertuumik pinerluuteqarsimasutut pasineqartunik pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfimmut nakkutigineqarnermut taarsiullugu inissiiviusinnaasunik peqanngitsoq.

Kalaallit Nunaanni pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup oqaatigaa 30. april 2008-mi inuit 154-it pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfimmit nakkutigisaasut, taakkunanngalu qulingiluat 15-19-inik ukioqartuusut. Inunnik 18-it inorlugit ukiulinnik pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup inissiisarfiini pineqaatissinneqarsimallutik inissisimasoqanngilaq.

Aammattaaq Naalagaaffiup Eqqartuussissuserisuata inuusuttunik inatsisinik unioqqutitsisimasunik suliarinnittarneq pillugu nalunaarutaa nr. 4/2007 Kalaallit Nunaanni politiit sulianik suliarinninneranni atorneqartarpoq. Immikkoortoq IX.K. innersuussutigineqarpoq.

XIX.H.1. Meeqqat inuusuttullu inatsisinik unioqqutitsisut

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussaminnik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermut Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniussisarput.

XIX.H.2. Meeqqanut inuusuttunullu inatsisilerituunik ikiorteqartitsisarneq

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussaminnik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermut Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniussisarput.

XIX.H.3. Kiffaangissusiaaneq

Kalaallit Nunaanni politiit ilanngussaminnik Danmarkimi Inatsisinik Atortitsinermut Ministereqarfimmut (Justitsministereqarfimmut) toqqaannartumik tunniussisarput.

XIX.H.4. Peqqissitseqqinniarluni ingerlatat

Nalunaarusiami matumani immikkoortoq XIII. innersuussutigineqarpoq.

XIX.H.5. Utersaartooqqissimasut

Utersaartooqqissimasut piffissami tassani affaanit amerlanerusunik ikileriarsimapput.

Utersaartooqqissimasut 18-it inorlugit ukiullit				
Ukioq	2003	2004	2005	2006
Nukappiaqqat	27	30	22	11
Niviarsiaqqat	3	1	1	0

XX. Sakkulersorluni aporaannerni meeqqanik akuliutsitsineq eqqarsaatigalugu meeqqap pisinnaatitaaffii pillugit allatuiffik nammineq piumassuseq tunngavigalugu atorpeqarsinnaasoq

Illersornissamut tunngasut naalagaaffiup suliassarai. Kapitali X.-imi oqaaseqaatit innersuussutigineqarput. Nunagisap illersornissaanut sakkutuut taamaallaat Danmarkimi immikkoortortaqarput.

Oqaatigineqassaaq savalimmiormiut kalaallillu aatsaat piffissami aalajangersimasumik sivilissusilimmi Danmarkimiissimagunik sakkutuujussusaatitaaneq pillugit malittarisassani pineqartunut ilaalersartut. Savalimmiormiut kalaallillu Danmarkimiittut sakkutuujussusaatitaajumanginnissamut periarfissaqarput, Savalimmiuni Kalaallillu Nunaanni sivikinnerpaamik ukiuni qulini najugaqarsimagunik.